

JAARVERSLAG  
2005

De VBDO wil met haar activiteiten een bijdrage leveren aan het tot stand brengen van een duurzamere samenleving. De VBDO legt hierover in haar jaarverslag verantwoording af. Daarnaast wordt verslag gedaan over de financiële, sociale en milieuaspecten die samenhangen met de activiteiten van de VBDO. Als maatschappelijke organisatie loopt de VBDO hierin nationaal, maar ook internationaal voorop.

Dit jaarverslag van de VBDO beschrijft alle activiteiten van de VBDO in het jaar 2005. Een beschrijving van activiteiten van de (institutionele) leden van de VBDO, voor zover niet direct gerelateerd aan de VBDO, valt buiten de reikwijdte van dit verslag. Dit geldt ook voor activiteiten van de VBDO in voorgaande jaren.

De VBDO streeft naar een voortdurende verbetering van haar verslaglegging. Dit verslag is daar geen uitzondering op. Geprobeerd is meer inzicht te geven in de doelen die de VBDO zichzelf stelt en de mate waarin zij die heeft weten te realiseren. Het is ook minder een financieel cijfermatig verslag ten opzichte van de voorgaande jaren. Het bestuur is van mening dat de toelichting op de staat van baten en lasten soms te gedetailleerd was. Ook gaf deze te weinig inzicht in de kwaliteit van de wijze waarop de VBDO de haar ter beschikking gestelde middelen inzet om haar ambitie te realiseren. Daarom geeft de VBDO in dit verslag meer kwalitatieve informatie.

Sinds haar oprichting, meer dan tien jaar geleden, publiceert de VBDO een jaarverslag met een externe accountantsverklaring. Dat geldt ook voor dit tiende VBDO-jaarverslag. Voor een kleine organisatie als de VBDO is dat bijzonder. Voor het verkrijgen van een externe accountantsverklaring worden zware eisen aan de inrichting van de financiële administratie gesteld. Dat biedt echter het bestuur en de leden de mogelijkheid optimaal toezicht uit te oefenen.

De VBDO hecht veel waarde aan het publiceren van corporate duurzaamheidsverslagen door beursgenoteerde ondernemingen. De VBDO wil zelf het goede voorbeeld geven: door middel van dit verslag geeft de vereniging inzicht in haar eigen duurzaamheidsprestaties. Zoveel mogelijk conform de richtlijnen van het Global Reporting Initiative ([www.globalreporting.org](http://www.globalreporting.org)). Het GRI heeft in 2004 afzonderlijke richtlijnen voor kleine en middelgrote organisaties gepubliceerd onder de titel 'High 5'. Deze nieuwe richtlijnen zijn gebruikt om te bepalen welke indicatoren relevant zijn voor het beschrijven van de duurzaamheidsprestaties van de VBDO. Diverse GRI-indicatoren zijn niet van toepassing op de activiteiten van de VBDO of worden in een later stadium nog verder uitgewerkt (zie de tabel in bijlage 2).

Bij elkaar leveren deze doelstellingen wel een behoorlijk uitgebreid verslag op. Door de inrichting van het verslag hoopt het bestuur echter dat de leden er in kunnen vinden wat zij belangrijk vinden zonder dat het hele verslag gelezen moet worden.

22 maart 2006

*Voor meer informatie over dit jaarverslag:*

VBDO t.a.v. mevr. E. Verhagen, *Projectmanager Communicatie*  
telefoon: 0345 532 653, e-mail: [eefje.verhagen@vbdo.nl](mailto:eefje.verhagen@vbdo.nl)

## HISTORIE

- 1987** *De VN-commissie Brundtland concludeert dat ondernemen en winst maken, gepaard kunnen gaan met aandacht voor de eindigheid van bodemschatten en zorg voor het milieu in de toekomst. De commissie introduceert hiervoor de term 'duurzame ontwikkeling'.*
- 1994** *Het rapport 'bankieren en duurzame ontwikkeling' van het Centrum voor Energiebesparing en Schone Technologie te Delft concludeert dat financiële instellingen nog nauwelijks meedoen met de discussie over duurzame ontwikkeling en dat er voor hen grote mogelijkheden voor nieuwe activiteiten en producten aanwezig zijn.*
- 1995** *De VBDO wordt op 8 september 1995 opgericht met steun van ASN Bank, Rabobank, SNS, Triodos Bank, VROM en ABF. De vereniging komt voort uit de gedachte dat duurzaam ondernemen onvermijdelijk is en grote mogelijkheden biedt voor financiële instellingen.*
- 1996** *De organisatie start met één directeur. Bij de VBDO zijn in 1996 zeven institutionele beleggingsinstellingen aangesloten en zeventien particuliere beleggers. De eerste vragen worden gesteld op de aandeelhoudersvergadering van Shell. Een jaar later publiceert de oliegigant zijn eerste corporate milieuverslag.*
- 1997** *De VBDO praat met Shell, Ahold, Hoogovens, KLM en DSM over een corporate milieuverslag en met Aegon, ING, Fortis en Stad Rotterdam over de risico's voor beleggers als gevolg van het broeikaseffect.*
- 1998** *Pensioenfondsen zijn voor het eerst actief aanwezig op aandeelhoudersvergaderingen. Het VBDO Platform wordt opgericht: hét platform voor Nederlandse institutionele beleggers op het terrein van duurzaamheid.*
- 1999** *De VBDO bezoekt dertig aandeelhoudersvergaderingen per jaar. Inmiddels zijn zeventien institutionele beleggers lid. Daartoe behoren bijna alle grote financiële instellingen in Nederland en alle ethische financiële instellingen. De VBDO neemt actief deel aan het Global Reporting Initiative (GRI) dat tot doel heeft een internationale standaard voor duurzaamheidsverslaglegging te ontwikkelen.*
- 2000** *De SER publiceert het rapport 'De winst van Waarden'. De belangstelling voor het maatschappelijk verantwoord ondernemen groeit enorm. Samen met vier Europese partners wordt door de VBDO het European Sustainable and Responsible Investment Forum (Eurosif) opgericht.*
- 2001** *De VBDO viert haar vijfjarig bestaan met een succesvol lustrumcongres. SER-voorzitter Herman Wijffels spreekt op het congres over het groeiende belang van maatschappelijk verantwoord ondernemen.*
- 2002** *De VBDO organiseert de succesvolle actie 'Behoud de Groenregeling'. Meer dan 16.000 handtekeningen worden aan de staatssecretaris overhandigd. Ook de lobby van de VBDO om het internationale secretariaat van het GRI van Boston naar Amsterdam te halen heeft succes. De geringe politieke aandacht voor maatschappelijk verantwoord ondernemen staat in schril contrast met de grote belangstelling bij bedrijven.*
- 2003** *De VBDO werkt haar visie, missie en strategie uit. Centraal staat het actief werken aan een samenleving waarin sociale, ecologische en economische waarden in balans zijn. Daarbij ziet de VBDO de kapitaalmarkt (beleggers en ondernemingen) als haar werkveld.*
- 2004** *De VBDO onderzoekt de mogelijkheden om met een 'Duurzaam Stemadvies' te werken. Dit advies geeft particuliere en institutionele beleggers richting om duurzaam te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.*
- 2005** *De VBDO publiceert de kritische resultaten van onderzoek naar de duurzaamheid van pensioenfondsen. Ook organiseert de VBDO het tweede lustrumcongres vanwege het tienjarig bestaan. Het evenement krijgt de titel 'Show your Colour'. Op de feestdag (begin 2006) introduceert de VBDO een nieuwe speerpunt: de komende aandacht zal er meer aandacht uitgaan naar het Maatschappelijk Verantwoord Ketenbeheer.*

## INHOUDSOPGAVE

	<i>Pagina</i>
Over dit verslag	2
Historie	3
1 Verslag van de directie	5
2 Verslag van het bestuur	7
3 Profiel VBDO	9
3.1 Inleiding	9
3.2 Visie, ambitie & strategie	9
3.3 Omgeving & stakeholders	9
3.4 Organisatiestructuur	13
3.5 Beheerssystemen	14
4 Activiteiten van de VBDO	15
4.1 Programma Engagement	16
4.2 Programma Onderzoek	18
4.3 Programma Communicatie	20
4.4 Programma Vereniging	22
4.5 Activiteitenplan 2006	23
5 Jaarrekening 2005	24
5.1 Balans per 31 december 2005	25
5.2 Staat van baten en lasten	26
5.3 Kasstroomoverzicht	27
5.4 Grondslagen van waardering en bepaling resultaat	28
5.5 Toelichting op de balans	29
5.6 Toelichting op staat van baten en lasten	32
5.7 Accountantsverklaring	35
6 Begroting 2006	36
7 Sociale prestaties	37
8 Milieuprestaties	39
<i>Bijlagen</i>	44
1 Bij de VBDO aangesloten instellingen	
2 GRI-checklist	
3 Resultaten van engagement activiteiten	
4 Achtergronden voor berekening milieubelasting	



Statutair is het doel van de VBDO 'het behartigen van de belangen van institutionele en particuliere beleggers die wensen bij te dragen aan duurzame ontwikkeling'. Deze doelstelling is meer dan tien jaar geleden vastgelegd in een omgeving die er heel anders uitziet dan anno 2006. Toch zien bestuur en directie geen aanleiding om, na een grondige herziening van de VBDO-strategie in het afgelopen jaar, deze doelstelling aan te passen. Nog steeds wil de VBDO de spreekbuis zijn van institutionele en particuliere beleggers met hart voor duurzame ontwikkeling.

Het doel is dus nog hetzelfde, maar dat wil niet zeggen dat er de afgelopen tien jaar niets is veranderd. Mede door toedoen van de VBDO klonk de stem van de duurzame belegger steeds harder door op aandeelhoudersvergaderingen, in directiekamers en in de media. Met als belangrijkste resultaat dat grote beursgenoteerde ondernemingen nu veel nadrukkelijker nadenken over hun verantwoordelijkheid bij duurzame ontwikkeling.

Ook de VBDO is in het afgelopen decennium gegroeid. We hebben nu veel helderder voor ogen hoe we onze statutaire doelstelling willen realiseren. In de kern wil de VBDO werken aan een duurzame kapitaalmarkt en op die manier bijdragen aan duurzame ontwikkeling.

Ook heeft de VBDO de kernwoorden gedefinieerd waaraan al haar activiteiten worden getoetst. Dat zijn de woorden opiniërend en initiërend. Opiniërend om aan te geven wat de gewenste ontwikkelingen zijn om een duurzamere kapitaalmarkt te realiseren. En initiërend om die gewenste ontwikkelingen ook daadwerkelijk te starten. De VBDO wil naast het uiten van haar mening over de inrichting van een duurzame kapitaalmarkt, ook handvatten bieden om deze te realiseren.

De afgelopen tien jaar heeft de VBDO haar visie gegeven op wat volgens haar de belangrijkste eerste stap was op weg naar een duurzame kapitaalmarkt. Dat was (en is nog steeds) transparantie. Vervolgens heeft de VBDO laten weten dat die transparantie het best wordt bereikt door verslaggeving conform de GRI-richtlijnen. De VBDO is de bedrijven steeds meer op het hanteren van deze richtlijnen gaan aanspreken. De afgelopen vijf jaar hebben we bedrijven beoordeeld met de VBDO Transparantie Meetlat. Deze benchmark meet het 'GRI-gehalte' van duurzaamheidsverslagen.

Transparantie is voor de VBDO de eerste stap op de lange weg naar een duurzame kapitaalmarkt. Transparantie is de basis om te weten waar het bij de spelers in de kapitaalmarkt om gaat. Zonder die gestandaardiseerde informatie is het niet mogelijk om de volgende stap te zetten naar structurele veranderingen in de kapitaalmarkt. Die volgende stap kan nu gezet gaan worden. In een globaliserende wereld met ondernemingen en beleggers die steeds meer de wereld als hun markt beschouwen, kiest de VBDO het verantwoord ketenbeheer als volgende speerpunt. Een speerpunt dat alle spelers in de kapitaalmarkt aangaat. Zowel producenten als financiële instellingen verplaatsen hun activiteiten steeds meer naar opkomende economieën. Met name China, India en Brazilië behoren daartoe. Veel grote ondernemingen realiseren meer dan de helft van hun omzet via leveranciers. Leveranciers waar werknemers vaak weinig bescherming genieten of leveranciers die op zeer grootschalige wijze grondstoffen produceren met vaak nog weinig oog voor duurzaamheid. Deze landen krijgen steeds meer oog voor het belang van de positie van werknemers en duurzaamheid. Actieve inbreng van de onderneming daarbij is noodzakelijk om ook in deze landen een duurzame ontwikkeling mogelijk te maken. Uiteindelijk zal daar ook de onderneming van profiteren.

Piet Sprengers  
(directeur)

*Culemborg, 22 maart 2006*

---

*Trouw, 24 augustus 1996*

## Nieuwe groene beleggersclub wil bedrijven dwingen zorgvuldiger met milieu om te gaan

„Beleggers moeten hun stem gaan verheffen tijdens aandeelhoudersvergaderingen om de bedrijven, waarin ze hun geld beleggen, te dwingen informatie te geven over hun milieugedrag,” meent VBDO-directeur Piet Sprengers. Pas twee institutionele beleggers - ‘kleinere jongens’ - en een handvol particulieren hebben zich als lid aangemeld. “Maar we zijn ook pas per 1 april bezig”, licht Sprengers toe. Hij verwacht dat over vijf jaar het ledenaantal is uitgedijd tot vijftientwintig pensioenfondsen en duizend particulieren. „We moeten er naar toe dat de milieu-jaarverslagen van eenzelfde kwaliteit zijn als de financiële verslagen. De milieu-jaarverslagen zijn onnauwkeurig en worden te weinig onderbouwd met cijfermateriaal.”

---

*Volkskrant, 26 februari 1997*

## Aandeelhouders roepen Shell ter verantwoording

Olieconcern Shell zal behalve in Engeland ook in Nederland verantwoording moeten afleggen over het gevoerde milieubeleid en de aandacht die het aan de mensenrechten heeft gegeven. De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) wil deze onderwerpen tijdens de aandeelhoudersvergadering in mei aan de orde stellen. De VBDO bestaat nog geen jaar en heeft inmiddels vijf institutionele leden (waaronder de Hollandse Koopmansbank en de Vereniging Natuur-monumenten) en twintig particuliere leden. Volgens Sprengers hebben de leden samen voor een half miljard gulden aandelen. „Wij pretenderen niet dé organisatie te zijn met dé invloed. Maar we merken wel serieus te worden genomen,” aldus Sprengers

---

*Volkskrant, 26 februari 1998*

## Aandeelhoudersmilieuactivisme

De jaarlijkse aandeelhoudersvergaderingen - traditioneel een gezellige dagje uit voor bedrijfstop en bejaarde belegger - worden de komende maanden opgefleurd met een nieuw agendapunt. De VBDO, de anderhalf jaar oude vereniging van beleggers voor duurzame ontwikkeling, gaat dit jaar aandacht eisen voor de publicatie van milieu-jaarverslagen. Wat de VBDO betreft gaan alle beursgenoteerde ondernemingen zo'n jaarverslag maken, waarin keurig staat opgetekend welke kansen en risico's de onderneming loopt op milieugebied. Nu hebben volgens de VBDO alleen Shell, Unilever, DSM, Akzo Nobel en Van Melle een apart 'groen' jaarverslag over hun wereldwijde activiteiten. „Veel te weinig,” vindt VBDO-directeur Piet Sprengers. Peter Paul de Vries voorzitter van de VEB (Vereniging van Effectenbezitters) volgt de activiteiten van het groene broertje met enige zorg. „Ik heb hoge achting voor milieu-activisten. Het zijn tenslotte collega-belangenbehartigers. Maar op een aandeelhoudersvergadering zijn ze niet op hun plaats. Sprengers begeeft zich op een gevaarlijk vlak. Kom je naar de vergadering als aandeelhouder die informatie wil over het bedrijf? Of omdat je de milieubelangen wilt dienen? Piet zit er nog een beetje tussenin.”

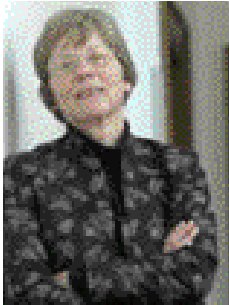
---

*Trouw, 24 november 1999*

## Verantwoord beleggen in trek

De Vereniging van beleggers voor duurzame ontwikkeling (VBDO) treedt steeds nadrukkelijker op namens grote institutionele beleggers. De pensioenfondsen ABP en PGGM hebben zich ook bij de VBDO aangesloten. Volgens VBDO-directeur Piet Sprengers is de verbintenis met de grootste pensioenfondsen van Nederland al langer een feit, maar wilden de instellingen er aanvankelijk geen ruchtbaarheid aan geven. Sprengers verwacht dat op termijn meer institutionele beleggers in de VBDO zullen meepraten. „Pensioenbeheerders en andere grote partijen worden gedwongen om steeds klantgerichter te werken. Hun klanten zullen steeds vaker vragen naar hun beleggingsgedrag in maatschappelijk opzicht. Dat is een beweging, die niet meer is om te draaien.”

---



Het bestuur is trots op de VBDO omdat zij als kleine organisatie al meer dan tien jaar initiërend en opiniërend actief is in de kapitaalmarkt. In de 2005 is het tienjarig bestaan voorbereid dat in februari 2006 enthousiast is gevierd met een groots lustrumevenement getiteld 'Show your Colour!'. Ook hebben er in 2005 strategische wijzigingen plaatsgevonden, waarvan in het directieverslag al is gesproken: verantwoord ketenbeheer is het nieuwe centrale thema en met de begrippen initiëren en opiniëren wordt richting gegeven aan de manier waarop de VBDO in haar omgeving opereert.

Zoals voorgeschreven in artikel 12.3 van de statuten, leggen wij u hierbij het jaarverslag over 2005 voor van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO).

De jaarrekening is door Dubois & Co Registeraccountants van een goedkeurende verklaring voorzien. Deze verklaring treft u aan op pagina 35. Het jaar 2005 werd afgesloten met een positief saldo van € 33.171,-

Het bestuur verzoekt de algemene ledenvergadering de jaarrekening vast te stellen en het exploitatie-resultaat toe te voegen aan de algemene reserve. Het bestuur stelt voor om in beginsel de omvang van de algemene reserve te begrenzen op vijftig procent van de begrote lasten, exclusief projectactiviteiten.

In 2005 kwam het bestuur negen keer bijeen. De algemene ledenvergadering vond plaats op 30 maart 2005.

Tot de vaste agendapunten van de bestuursvergaderingen behoorden het vaststellen van de begroting en het plan van aanpak voor het komende jaar en het vaststellen van de jaarrekening met jaarverslag over het voorgaande jaar. Elk kwartaal evalueerde het bestuur de financiële resultaten aan de hand van de begroting en de uitgevoerde activiteiten. Daarnaast bespreekt en evalueert het bestuur elke vergadering de voortgang van belangrijkste VBDO-activiteiten. In 2005 zijn dat bijvoorbeeld geweest de voortgang van de bureauwerkzaamheden rondom de organisatie van het lustrumevenement, de invulling van het nieuwe thema Maatschappelijk Verantwoord Ketenbeheer en de toekomst van de Raad van Advies en het VBDO Platform. Ook heeft het bestuur in 2005 samen met de directie de strategie-discussie uitvoerig besproken en afgerond.

De vergaderingen van het bestuur worden voorbereid door de directie in overleg met de voorzitter. De directeur is aanwezig bij de bestuursvergaderingen om de voortgang te bespreken en feedback te ontvangen. De directeur is geen lid van het bestuur. Eenmaal per jaar evalueert het bestuur ook haar eigen functioneren.

De komende algemene ledenvergadering is één herbenoeming aan de orde. De eerste termijn van de heer J.B. Keizer, penningmeester van de vereniging, loopt in 2006 af. De heer Keizer stelt zich herkiesbaar voor een tweede termijn. Het bestuur vraagt de vergadering in te stemmen met de herbenoeming van de heer Keizer als penningmeester van het bestuur.

Het bestuur kreeg tijdens de ledenvergadering 2005 het mandaat om in het lopende jaar een nieuw bestuurslid aan te trekken. De heer drs. L. Simons is bereid gevonden plaats te nemen in het bestuur van de VBDO en is inmiddels aangetreden als nieuw bestuurslid. Zijn lidmaatschap van het bestuur zal ter formele goedkeuring aan de komende ledenvergadering worden voorgelegd.

**Gemma Crijns**  
(voorzitter)

*Culemborg, 22 maart 2006*

---

*Volkskrant, 14 februari 2000*

## Milieuverslag is nog vaak een lege huls

Het jachtseizoen is geopend. Althans voor mondige beleggers zoals Piet Sprengers en Karin Jansens van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling. Op de komende aandeelhoudersvergaderingen zullen zij de grote beursfondsen aanspreken op hun milieubeleid. Snoep- en suikerfabrikant CSM kreeg twee weken geleden als eerste de volle laag. Sprengers wilde weten of het bedrijf 'tot inkeer gekomen was'. Vorig jaar zag CSM nog niets in het publiceren van een milieuverslag. „Maar het was weer beroerd, ze gaven ontwijkende antwoorden op mijn vragen,” vertelt Sprengers. CSM is één van de vele bedrijven die geen milieuverslag uitbrengen. Om daar verandering in te brengen, zette Sprengers vijf jaar geleden de VBDO op, die inmiddels negen institutionele en 150 particuliere leden telt, evenals zeven donateurs. Zelf is Sprengers ecooloog met 'een bovengemiddelde belangstelling voor de relatie tussen ecologie en economie'.

---

*Eindhovens Dagblad, 16 februari 2001*

## Te weinig info over mens en milieu

Nederlandse bedrijven geven veel te weinig informatie over de gevolgen van hun handelen voor mens en milieu. Die klacht klonk gisteren in Amsterdam op het lustrumcongres van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling. En de overheid staat ook niet te dringen om de bedrijven te dwingen tot maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Kinderarbeid, uitbuiting en milieuvervuiling zijn woorden die zelden zijn terug te vinden in jaarverslagen van grote concerns. Toch zijn het praktijken die in veel landen voorkomen. In 1993 kwamen de eerste bedrijven met een milieujaarverslag. Inmiddels zijn dat er zeven, en slechts één presenteert ook nog een sociaal jaarverslag. G. Crijns van Amnesty International hekelde dit magere resultaat. „Als ondernemingen hun andere zaken ook op deze manier behartigden, zouden ze zo failliet zijn. Er verandert wel wat, maar in een tempo van enkele millimeters per tienduizend jaar.”

---

*Het Financieele Dagblad, 8 november 2002*

## Beleggers tekenen massaal protest aan tegen aantasting van groenregeling

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling heeft donderdag ruim 16.000 handtekeningen overhandigd aan demissionair staatssecretaris Steven van Eijck van financiën. Met de handtekeningenactie wil de VBDO protesteren tegen het afschaffen van de fiscale heffingskorting voor groene beleggingen. De handtekeningenactie is twee maanden geleden gestart. Het resultaat ervan heeft directeur Piet Sprengers van de VBDO verrast. Nederland telt ongeveer 160.000 groene beleggers.

Op grond daarvan had de VBDO gerekend op hooguit 5000 handtekeningen. Het werden er uiteindelijk meer dan driemaal zoveel. Protestkaarten werden verspreid door de VBDO zelf, enkele maatschappelijke organisaties en twee banken, de ASN en Triodos Bank. Bij de aanbidding van de handtekeningen aan Van Eijck nodigde Sprengers de staatssecretaris uit de commentaren van 'geschokte beleggers' in de e-mails te lezen. „Kleine en grote particuliere beleggers die er nooit bij stilgestaan hebben dat de overheid hen zó in de steek zou laten,” aldus Sprengers.

---



### 3.1 Inleiding

De VBDO heeft particuliere en institutionele beleggers als lid. Deze leden onderschrijven en ondersteunen de ambitie van de VBDO om de kapitaalmarkt te verduurzamen. Om haar rol te versterken, streeft de VBDO ernaar om de komende jaren een flinke ledengroei te realiseren onder particuliere duurzame beleggers en de groep kleine institutionele beleggers. Veel van de grote Nederlandse institutionele (duurzame) beleggingsinstellingen zijn inmiddels bij de VBDO aangesloten.

### 3.2 Visie, ambitie & strategie

In de visie van de VBDO is de ideale samenleving een duurzame samenleving die voorziet in de noden en wensen van iedereen, nu en in de toekomst. Een evenwichtige verdeling van aandacht voor sociale, ecologische en economische waarden is een voorwaarde voor een dergelijke samenleving. Elk individu (consumenten, aandeelhouders) en elke organisatie (ondernemingen, overheden, ngo's) draagt op eigen wijze bij aan het in stand houden en verder ontwikkelen van deze balans. Deze balans is niet statisch maar voortdurend in beweging.

Het is de ambitie van de VBDO om een duurzaam werkende kapitaalmarkt te realiseren. Dat is een kapitaalmarkt die ook op basis van sociale- en milieucriteria vraag en aanbod van kapitaal bij elkaar brengt. De focus ligt daarbij op Nederland, ingebed in een internationale, met name Europese context. Bijvoorbeeld als het gaat om uitwisseling van kennis of het vormen van coalities. Deze focus begrenst de markt waar de VBDO haar leden werft tot Nederland en buitenlandse instellingen met een specifieke interesse in de Nederlandse kapitaalmarkt. Ook betekent deze begrenzing dat de VBDO zich richt op instellingen of ondernemingen waarvan de hoofdzetel in Nederland is gevestigd.

Met 'de kapitaalmarkt' bedoelt de VBDO primair het stelsel van vraag en aanbod van kapitaal. Dit is breder dan de aandelenmarkt en betreft ook de obligatiemarkt. Het gaat de VBDO om zowel particuliere als institutionele beleggers en kapitaalverstrekkers. De strategie van de VBDO om haar ambitie te realiseren, is een zogenaamde pull-strategie: grenzen verleggen met activiteiten die zich kenmerken door een opiniërend en initiërend karakter. Opiniërend om de stakeholders in de kapitaalmarkt te verleiden om te kiezen voor duurzaamheid. Initiërend om deze stakeholders aan te zetten die keuze door te voeren.

### 3.3 Omgeving & stakeholders

De VBDO beschouwt vele 'stakeholders' tot haar 'omgeving'. Het gaat om alle personen of instellingen die op een of ander manier betekenis hebben voor de VBDO. De belangrijkste stakeholders worden hieronder beschreven. Zij laten zien wat er in de omgeving van de VBDO al of niet verandert en waarom dat belangrijk is voor de VBDO.

- Huidige en toekomstige generaties

Dit zijn de belangrijkste stakeholders van de VBDO. De VBDO werkt aan een duurzamere kapitaalmarkt zodat de huidige generaties in hun welvaart kunnen voorzien zonder dat dit ten koste gaat van de welvaart van toekomstige generaties. Een eerlijke verdeling van rijkdommen nu en in de toekomst is daarvoor voorwaarde. Evenals behoud en verbetering van het milieu. Hoewel er op veel punten goede resultaten worden geboekt, moeten we ook vaststellen dat de situatie op tal van terreinen is verslechterd. Honger, broeikas-effect en verlies aan biodiversiteit zijn er daar enkele van.

---

*Het Financieele Dagblad, 1 september 2003*

## **Duurzaamheid is een moeilijk begrip voor makers koersindex**

„Indices zijn een nuttig instrument voor beleggers om de duurzaamheid van bedrijven te beoordelen,” antwoordde staatssecretaris Karien van Gennip van economische zaken afgelopen week op Kamervragen. Zij ziet wel wat in een duurzaamheidsindex, een beursbarometer dus die het koersverloop aangeeft voor beursfondsen die duurzaam ondernemen. Piet Sprengers, directeur van de Vereniging van beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO), reageert terughoudend. „We zijn er een beetje dubbel in. Het zou goed zijn als er index komt omdat het de aandacht voor duurzaam ondernemen kan vergroten. Anderzijds functioneert het ook zonder index goed.” De VBDO wil duurzaam beleggen niet afmeten aan een index. „Het gaat erom dat ook niet-financiële criteria meetellen en dat duurzaam beleggen de standaard wordt en niet een nichemarkt blijft,” zegt Sprengers.

---

*P-plus, december 2004*

## **Het beleggingsbeleid van pensioenfondsen: groot geheim**

Institutionele beleggers zijn nog steeds niet begonnen met het uitzetten van een duurzaam beleggingsbeleid. Zelfs de pensioenfondsen van topbedrijven op duurzaamheidsgebied doen dat vrijwel niet. Wetenschappelijke artikelen over het fraaie lange termijn rendement van duurzame beleggingen leggen de fondsbeheerders naast zich neer. Voorstellen van werknemersvertegenwoordigers in de fondsbesturen worden vergeten. Fondsadviseurs met mooi afgewogen duurzaamheidspakketten horen zelden of nooit iets terug. Het woord ‘transparantie’ moet nog uitgespeld worden, in tegenstelling tot het woord ‘geheim’. Op een paar uitzonderingen na heerst het adagium: na ons de zondvloed. Nederlandse pensioenfondsen beleggen niet meer dan één procent duurzaam. Volgens Piet Sprengers, directeur van het VBDO, speelt onwetendheid een grote rol. Bij kleinere pensioenfondsen, maar ook bij de grotere partijen.

---

*Trouw, 24 december 2005*

## **Grote belegger steunt milieu niet**

Grote institutionele beleggers steunen bij aandeelhoudersvergaderingen zelden voorstellen die mens en milieu ten goede moeten komen. Meestal stemmen zij tegen. Dat blijkt uit onderzoek door de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) naar het stemgedrag van zeven grote Nederlandse beleggers, zoals de pensioenfondsen ABP, PGGM en het Spoorwegpensioenfonds. Ook het stemgedrag van de vermogensbeheerders van ABN Amro, ING, Aegon en Robeco is onderzocht. De VBDO heeft speciaal gekeken naar voorstellen die gedaan zijn bij Amerikaanse ondernemingen. Daar proberen aandeelhouders veel vaker het beleid van ondernemingen bij te sturen dan in Nederland. Dit jaar zijn er ongeveer tweehonderdtachtig voorstellen gedaan die mens en milieu ten goede moeten komen. Maar de institutionelen steunden slechts twaalf procent van die initiatieven.

---

*Trouw, 3 februari 2005*

## **Aandeelhouder moet letten op duurzaamheid**

Aandeelhouders van bedrijven moeten letten op duurzaamheid. Zij krijgen daarvoor een stemadvies. De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) volgt vijfenveertig ondernemingen en wil aandeelhouders adviseren. Vooralsnog beperkt het advies zich tot het agendapunt ‘goedkeuring jaarverslag’. Volgend jaar wil de vereniging de aandeelhouders ook gaan adviseren over andere agendapunten. De adviezen zijn niet alleen gebaseerd op informatie van bedrijven op financieel en economisch gebied, maar ook op sociale en milieugegevens. De VBDO heeft al een lijst met voorlopige stemadviezen voor dit jaar gemaakt. Zo wordt aangeraden tegen goedkeuring van het jaarverslag te stemmen bij fondsen als ASMI, IHC Caland, Hagemeyer, Hunter Douglas, bouwer Heijmans en supermarktconcern Laurus. Concerns als ABN Amro, Air France-KLM, Corus, Nutreco, Philips, Heineken en Unilever hebben het predikaat ‘in orde’ verdiend. Bij bijvoorbeeld Ahold, Akzo Nobel, Elsevier en TPG adviseert VBDO aandeelhouders zich tijdens de jaarvergadering te onthouden van stemming.

- Leden

De VBDO heeft particuliere en institutionele leden. Het afgelopen jaar zijn deze leden geraadpleegd over de plannen om de strategie van de VBDO te wijzigen. Deze consultatie-ronde leidde tot aanvullingen en suggesties. In 2005 heeft de VBDO door die strategie discussie minder kunnen investeren in de contacten met de bestaande leden en het werven van nieuwe leden. Dat was echter een bewuste keuze waarin in 2006 verandering zal komen.

- Particuliere beleggers

Duurzaam beleggen vormt een klein deel van de totale beleggingsmarkt in Nederland. Volgens de jaarlijkse marktinventarisatie door de VBDO bedroeg het marktaandeel van duurzaam beleggen door particulieren eind 2004 ongeveer 2,5 procent. Dat is een toename van 40% ten opzichte van het voorgaande jaar. Daarmee is de trend, dat het duurzaam beleggen sinds 1987 vrijwel ononderbroken marktaandeel wint, voortgezet. Wat betreft duurzaam sparen is volgens de VBDO-cijfers sprake van een marktaandeel van 2,9 procent. Dit is gelijk aan het marktaandeel in 2003. De VBDO trekt uit deze cijfers de conclusie dat een toenemend aantal particulieren milieu- en sociale aspecten laat meewegen bij het kiezen van financiële producten. Dat is belangrijk omdat het aantal potentiële leden van de VBDO daarmee toeneemt. Nog belangrijker is dat de invloed van deze groep op het verduurzamen van de kapitaalmarkt blijft groeien.

- Institutionele beleggers

De belangstelling voor duurzaamheid van institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen en verzekeraars, heeft ook in 2005 weinig ontwikkeling laten zien. De VBDO heeft ten aanzien van deze groep dan ook een belangrijke strategische wijziging in haar activiteiten doorgevoerd. Tot nog toe betrokken we deze instellingen bij het onderwerp duurzaamheid via het VBDO lidmaatschap. Voortaan zal de VBDO de institutionele beleggers ook kritisch gaan volgen (zie ook programma onderzoek).

- Beursgenoteerde ondernemingen

De VBDO onderhoudt contacten met ongeveer vijfenveertig grote Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Deze contacten zijn soms regelmatig en intensief, afhankelijk van de actualiteit. Bijlage 3 laat zien met welke ondernemingen en waarover de VBDO in 2005 contact heeft gehad. De beursgenoteerde ondernemingen vormen samen met de grote institutionele beleggers voor de VBDO de twee belangrijkste doelgroepen als het gaat om het verduurzamen van de kapitaalmarkt. De bereidheid van de beursgenoteerde maar ook niet-beursgenoteerde ondernemingen om daarover met de VBDO van gedachten te wisselen en om aanbevelingen over te nemen, is ook in 2005 verder toegenomen.

- Maatschappelijke organisaties

Om haar doel te bereiken werkt de VBDO samen met maatschappelijke organisaties. Daarvoor neemt de VBDO deel aan het MVO Platform. Het MVO Platform is in 2005 vier keer bij elkaar gekomen. Dit platform van maatschappelijke organisaties (ngo's) wisselt informatie uit en voert overleg over gezamenlijke activiteiten rond het onderwerp maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het platform heeft onder andere het MVO Referentiekader gepubliceerd (zie [www.mvo-platform.nl](http://www.mvo-platform.nl)).

- Onderzoeksbureaus en kenniscentra

In 2004 is met steun van het ministerie van economische zaken MVO Nederland opgericht. MVO Nederland stimuleert en ondersteunt bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties bij het invullen van hun maatschappelijke rol. Door het delen van kennis, het organiseren van activiteiten en door samen te werken met partners. De VBDO is waarnemend partner van MVO Nederland. Op project-basis werkt de VBDO ook samen met gespecialiseerde bureaus. In 2005 waren dat onder meer CREM, Fauna International en Imafloora (over biodiversiteit).

- Leveranciers

VBDO besteedt werkzaamheden uit waarvoor zij niet de benodigde expertise in huis heeft en ook niet wil hebben. Afwegingen daarbij zijn kosten en kwaliteit. Het gaat dan met name om de financiële administratie, IT-diensten en vormgeving. Voor het lustrumevenement van februari 2006 zijn in 2005 eveneens diverse externe bureaus ingeschakeld.

- Rijksoverheid

De overheid, en dan vooral de Rijksoverheid, is voor de VBDO een partner in het bereiken van haar doelstellingen. Dat gebeurt via het financieren van specifieke projecten door de ministeries van VROM en EZ. Maar ook door het geven van politieke steun aan de opvattingen van de VBDO. Zo ervaart de VBDO steeds vaker en krachtiger steun vanuit de Rijksoverheid in het streven naar transparantie over duurzaamheid conform de GRI-richtlijnen. Ook bij de behandeling van het thema 'biodiversiteit' is de Rijksoverheid een belangrijke inhoudelijke en financiële steunpilaar geweest.

- Media

De media zijn voor de VBDO een belangrijke doelgroep. Immers wanneer de media aandacht schenken aan de activiteiten van de VBDO, vertaalt zich dat in een grotere aandacht voor de VBDO-standpunten in de kapitaalmarkt. Voor de VBDO zijn vooral de landelijke dagbladen hiervoor het belangrijkste. Daarnaast merkt de VBDO ook dat elektronische nieuwsbrieven steeds meer gelezen worden door de stakeholders. Media-aandacht is voor de VBDO ook belangrijk als ledenwervend middel. Het leidt tot naamsbekendheid en bestaande leden zien wat de VBDO voor hen doet.

- Medewerkers, bestuur en vrijwilligers

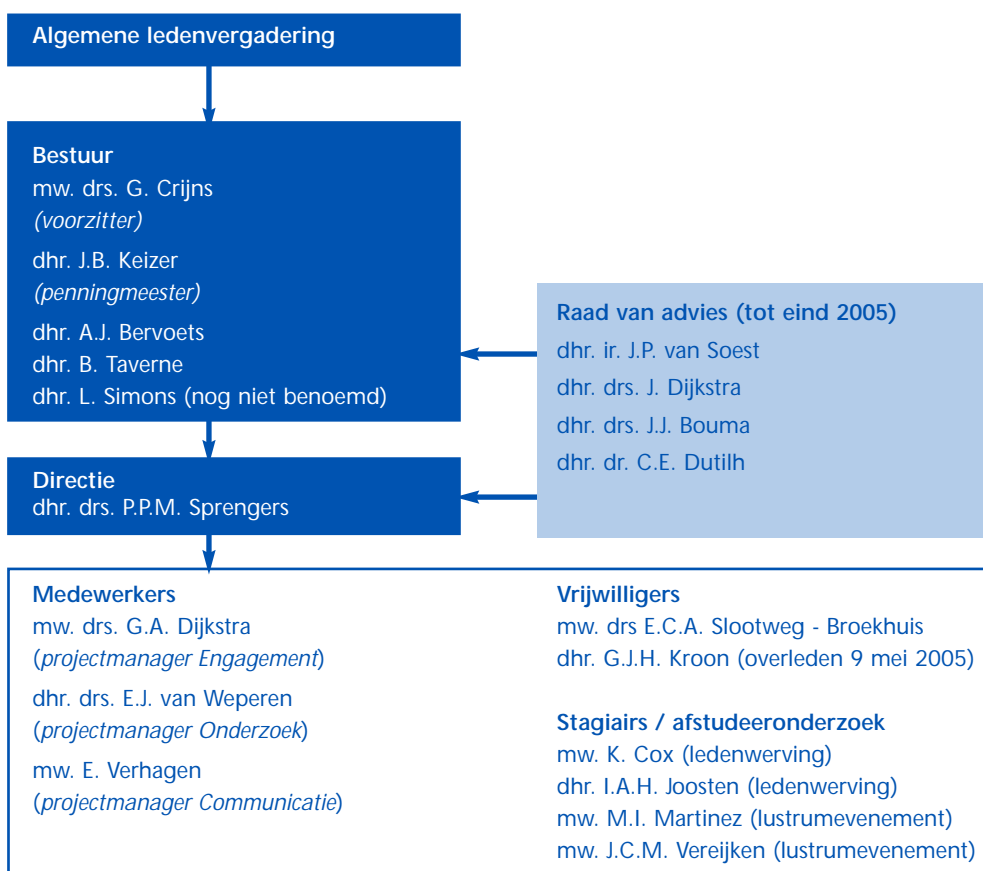
De VBDO-doelstellingen zijn onmogelijk te bereiken zonder de enorme betrokkenheid van alle medewerkers, het bestuur en de vrijwilligers van de VBDO. Met name ten aanzien van de medewerkers wordt geprobeerd de werkomstandigheden, de inhoud van de werkzaamheden en de arbeidsvoorwaarden zo aantrekkelijk mogelijk te maken. Als relatief kleine en niet commerciële organisatie zijn de mogelijkheden natuurlijk beperkt, maar dat neemt niet weg (juist daarom) dat de VBDO daar extra oog voor heeft.

### 3.4 Organisatiestructuur

De VBDO is een vereniging met een bestuur dat wat betreft de dagelijkse werkzaamheden voornamelijk een controlerende functie heeft. Het bestuur wordt benoemd door de algemene ledenvergadering.

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de dagelijkse werkzaamheden en aansturing van de medewerkers ligt in handen van de directeur, die aan het bestuur verantwoording aflegt. Op basis van de door de ledenvergadering vastgestelde visie, missie en strategie stelt het bestuur het jaarplan en de daaraan gekoppelde begroting vast. De begroting wordt ter kennisgeving voorgelegd aan de algemene ledenvergadering.

De VBDO kent ook al negen jaar een Raad van Advies die gevraagd en ongevraagd advies geeft aan bestuur en directie over inhoudelijke onderwerpen en de koers van de VBDO. De VBDO heeft uitstekende relaties met haar stakeholders, zoals uit voorgaande paragraaf blijkt. Niettemin hebben bestuur en bureau zo nu en dan behoefte aan aanvullende feedback of advies. De onderwerpen waar dit advies betrekking op heeft kunnen sterk variëren. Een vaste 'formatie' in de vorm van een Raad van Advies is daar inmiddels minder geschikt voor. Om die reden wordt de Raad van Advies opgeheven, maar blijft de functie van de raadsleden als adviseur op individuele basis bestaan.



termijn bestuur VBDO					
Naam	Functie	Datum van benoeming	Einde termijn	Werkzaam als	Relevante nevenfuncties
mw. drs. G. Crijns	voorzitter	26 maart 2003	2007 (1e termijn)	directeur van EIBE Instituut voor Verantwoord Ondernemen, Nyenrode	Voorzitter MVO Platform
dhr. J.B. Keizer	penning-meester	27 maart 2002	2006 (1e termijn)	Hoofd afdeling financieel beleid FNV Bouw	Lid bestuur bedrijfs-pensioenfonds voor de bouwnijverheid
dhr. A.J. Bervoets	lid	30 maart 2004	2008 (2e termijn)	Zelfstandig marketing adviseur	geen
dhr. B. Taverne	lid	30 maart 2005	2009 (1e termijn)	Manager MVO Rabobank Nederland	Raad van Advies IVN-Consulentschap Provincie Utrecht Raad van Advies Natuur- en Milieu-federatie Utrecht
dhr. L. Simons	lid	nog niet benoemd		Adjunct directeur Utz Kapeh	geen

Bestuursleden kunnen éénmaal voor een periode van vier jaar worden herbenoemd.

- Bestuursfuncties zijn op vrijwillige basis; vergoedingen worden alleen gegeven op basis van gemaakte onkosten.
- Bestuursleden zijn onafhankelijk.
- Het bestuur stelt het rooster van aftreden vast.

De directeur heeft geen relevante nevenfuncties.

### 3.5 Beheersystemen

De VBDO is een kleine vereniging, maar heeft vanaf haar oprichting gekozen voor relatief zware interne beheersystemen. In 2005 zijn deze beheersystemen met betrekking tot de beleidscyclus verder aangescherpt. Het bestuur stelt de begroting en de grondslagen van de begroting vast. In 2005 is ook een begin gemaakt met een meer gedetailleerde uitwerking van de activiteiten voor het volgende jaar in een jaarlijks plan van aanpak. Het gaat om een uitgebreide lijst aan activiteiten en inzet van medewerkers.

Het bestuur speelt een centrale rol in het gehele beheersysteem (zie paragraaf 3.4) maar daarnaast zijn er ook nog:

- De Jaarlijkse Algemene Ledenvergadering.
- Een externe administrateur die de jaarrekening samenstelt en het grootboek opmaakt.
- Een externe accountant die de jaarrekening voorziet van een externe accountantsverklaring.
- Een regeling gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel die de volmachten van de directie formuleert.
- Financiële kwartaalrapportages samengesteld door de externe administrateur die worden besproken en geëvalueerd met het bestuur.

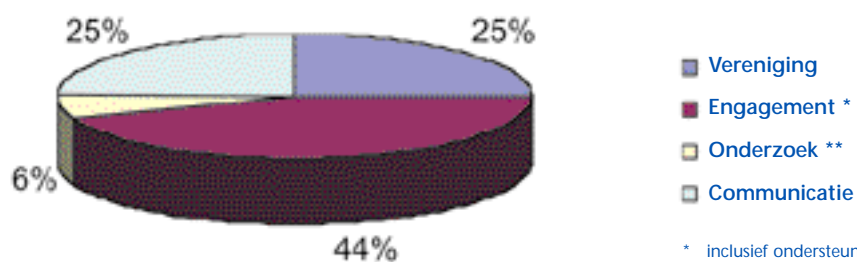
De VBDO heeft haar activiteiten ingedeeld in vier programma's:

- Het Programma Engagement (alles wat te maken heeft met uitoefenen van invloed op ondernemingen): dit programma omvat de kernactiviteiten van de VBDO.
- Het Programma Onderzoek: hier vallen projecten onder die tot doel hebben VBDO-activiteiten inhoudelijk te onderbouwen.
- Het Programma Communicatie en promotie: dit omvat alles wat de VBDO aan externe communicatie en communicatie naar haar leden doet.
- Het Programma Vereniging: alle activiteiten die samenhangen met de vereniging en het bureau, zoals secretariaat, ledenadministratie, personeel.

Elk programma is opgebouwd uit projecten. Dit hoofdstuk beschrijft van elk programma de belangrijkste projecten en de behaalde resultaten in 2005.

De VBDO heeft een lange termijn doelstelling: het realiseren van een duurzame kapitaalmarkt. Stap voor stap wordt gewerkt aan de verwezenlijking van die doelstelling, om te beginnen in Nederland. De eerste stap is het realiseren van een grotere transparantie van de spelers in de kapitaalmarkt (met name beursgenoteerde bedrijven en institutionele beleggers) op het gebied van duurzaamheid. Dit proces is nog steeds in ontwikkeling, maar de afgelopen tien jaar heeft de VBDO op dit thema duidelijke voortgang kunnen boeken. Daarom kan de VBDO nu ook een volgend thema oppakken: het verbeteren van de ketenverantwoordelijkheid in de kapitaalmarkt. Het realiseren van deze thema's vergt een lange adem (transparantie meer dan tien jaar bijvoorbeeld). Toch wil de VBDO graag van jaar tot jaar haar voortgang op die thema's meten. Daarover wordt hieronder verslag gedaan. In de strategie van de VBDO worden daarvoor vier programma's onderscheiden. Per programma zijn er dan weer uiteenlopende activiteiten die allemaal ingezet worden voor het realiseren van de doelstellingen per thema.

#### Verdeling uren per programma



\* inclusief ondersteunend onderzoek  
 \*\* niet voor engagementactiviteiten

#### 4.1 Programma Engagement

Het Programma Engagement is het belangrijkste en omvangrijkst in de VBDO-strategie. Dit programma omvat het voeren van de dialoog met de spelers in de kapitaalmarkt. Daarbinnen richt de VBDO zich vooral op de grote beursgenoteerde ondernemingen en de grote institutionele beleggers. In 2005 heeft de VBDO met deze doelgroepen onder meer gesproken over transparantie op het gebied van duurzaamheid. De volgende projecten werden uitgevoerd:

##### *Bezoek aandeelhoudersvergaderingen*

De VBDO bezoekt ieder jaar een groot aantal aandeelhoudersvergaderingen (AVA's). Doel is om jaarlijks de aandeelhoudersvergaderingen te bezoeken van circa vijftig grootste Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen (AEX en AMX-indices, zoals genoteerd aan Euronext). In de praktijk is het niet mogelijk om van al deze ondernemingen de vergaderingen te bezoeken. Dit in verband met de beperkte tijd van de medewerkers en de geringe relevantie van sommige ondernemingen voor duurzame ontwikkeling (bijvoorbeeld vastgoedfondsen).

In 2005 zijn drieëndertig algemene aandeelhoudersvergaderingen actief bezocht (achtendertig in 2004). Actief bezoeken betekent dat de VBDO tijdens deze vergaderingen het woord voert en kritische vragen stelt over het gevoerde duurzaamheidsbeleid van de onderneming. Door het onverwachte overlijden van vrijwilliger George Kroon op 9 mei 2005, die voor de VBDO aandeelhoudersvergaderingen bezocht, zijn er vorig jaar minder vergaderingen actief bezocht dan in 2004. De doelstelling blijft echter om in de komende jaren het aantal te bezoeken vergaderingen uit te breiden naar vijftig, mits de bezoeken ook relevant zijn voor de doelstellingen van de VBDO.

In bijlage 3 is weergegeven bij welke bedrijven in 2005 door de VBDO vragen zijn gesteld op de algemene aandeelhoudersvergadering. Ook de concrete resultaten of toezeggingen van de bedrijven naar aanleiding van de vragen zijn in deze bijlage vermeld.

##### *Dialoog met ondernemingen*

Buiten de aandeelhoudersvergaderingen om voert de VBDO veelvuldig gesprekken met leden van de raden van bestuur en/of met de verantwoordelijken voor het beleid op het terrein van maatschappelijk verantwoord ondernemen bij de betreffende bedrijven. Onderwerp van gesprek is het maatschappelijk verantwoord ondernemen en de duurzaamheidsverslaggeving. Ook langs andere weg (telefonisch, op bijeenkomsten, via e-mail) is de VBDO regelmatig in contact geweest met de groep van vijftig bedrijven. Het afgelopen jaar zijn dergelijke gesprekken onder meer gevoerd met Ahold, Air France KLM, ASML, Ballast Nedam, Fortis, Heijmans, Heineken, ING, KPN, Laurus, Nutreco, Océ, Philips, Randstad, Reed Elsevier, Shell, TNT, Unilever en Wolters Kluwer.

In het kader van het project 'Stimuleren gebruik duurzaamheidsinformatie' organiseerde de VBDO in samenwerking met het MVO Platform en Samenleving & Bedrijf vijf debatten met ondernemingen over duurzaamheidsverslaggeving. Dit gebeurde bij de volgende bedrijven: TNT, ABN AMRO, DSM, Nutreco en Philips. Het project werd financieel ondersteund door het ministerie van economische zaken.

**Stemadvies**

De VBDO heeft in 2005 voor het eerst een nieuwe methode in stelling gebracht om invloed uit te oefenen om het duurzaamheidsbeleid bij ondernemingen: het Duurzaam Stemadvies. De institutionele leden van de VBDO blijken sterk behoefte te hebben aan dit VBDO Duurzaam Stemadvies om daaraan hun eigen stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen te toetsen of er invulling aan te geven. Het VBDO-stemadvies had betrekking op het agendapunt 'Goedkeuring Jaarverslag' op de aandeelhoudersvergaderingen van de vijftig grootste Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Alle ondernemingen die een score van minder dan vijftientwintig procent behaalden op de VBDO Transparantie Meetlat, kregen een negatief stemadvies. Ondernemingen met een score tussen vijftientwintig en vijfendertig procent kregen als stemadvies 'onthouden'. De overige ondernemingen kregen een positief advies.

Het Duurzaam Stemadvies van de VBDO leidde bij maar liefst bij twaalf van de achtentwintig achterblijvende ondernemingen tot toezeggingen voor verbetering van de transparantie (zie onderstaande tabel en bijlage 3).

**VBDO Transparantie Meetlat**

Met de VBDO Transparantie Meetlat worden de duurzaamheidsverslagen van beursgenoteerde ondernemingen in Nederland langs de richtlijnen van het GRI gelegd. De VBDO is voor wat betreft de duurzaamheidsverslagen over 2004 positief over de progressie in zowel de kwantiteit als de kwaliteit van de duurzame verslaglegging. Het aantal beursgenoteerde ondernemingen dat een 'ondernemingsdekkend' verslag publiceert is gestegen van zestien naar énéntwintig en de verwachting is dat er in 2006 weer vijf ondernemingen aan toegevoegd kunnen worden. Bovendien is de kwaliteit van de verslaglegging aanzienlijk verbeterd: van een gemiddelde score van 55% in 2004 naar 59% in 2005 (de elektronische versie van het rapport is terug te vinden op [www.vbdo.nl](http://www.vbdo.nl)).

Resultaten Programma Engagement	
<b>Doel:</b> Actief volgen vijftig grootste beursgenoteerde ondernemingen.	<b>Resultaat:</b> Gehaald voor stemadvies en transparantie meetlat, niet gehaald voor bezoek ava's (33).
<b>Doel:</b> Verbeteren transparantie over duurzaamheid bij achterblijvers door VBDO Stemadvies.	<b>Resultaat:</b> Van de 28 achterblijvers hebben er 12 toezeggingen gedaan hun transparantie te verbeteren, zes ondernemingen zijn in 2005 met duurzaamheidsverslaglegging gestart.
<b>Doel:</b> Verbeteren kwaliteit transparantie over duurzaamheid bij ondernemingen met een duurzaamheidsverslag met VBDO Transparantiemeetlat.	<b>Resultaat:</b> Van de 21 ondernemingen met een duurzaamheidsverslag hebben 13 het verbeterd, 1 is gelijk gebleven (ASML) en 2 (Nutreco en Aegon) zijn achteruitgegaan. Zes ondernemingen publiceerden voor de eerste keer een duurzaamheidsverslag.

## 4.2 Programma Onderzoek

Het Programma Onderzoek ondersteunt de activiteiten van het Programma Engagement. Onderwerpen krijgen verdieping of worden verkend. Specifieke problemen waar de VBDO tegenaan loopt worden nader uitgezocht. Naast transparantie heeft in 2005 (net als in 2004) de mogelijke invulling van het thema Biodiversiteit een belangrijke rol gespeeld. De volgende onderzoeksprojecten zijn uitgevoerd:

### Project Biodiversiteit en Commodities

In 2004 is de VBDO een onderzoek gestart naar de relatie tussen de handel in commodities door financiële instellingen en de duurzaamheidsaspecten van die handel. Commodities zijn bulkgoederen (meestal landbouw) die wereldwijd op een tamelijk anonieme markt worden verhandeld. Denk daarbij aan soja-olie, palmolie, koffie, cacao, etc. De productie van deze commodities doet vaak een grote aanslag op de biodiversiteit. Dat kan de duurzaamheid van de teelt op de langere termijn ernstig kan schaden. Het commodities-project is in 2005 afgerond met twee workshops: één in Sao Paulo, Brazilië en één in Nederland. De eindrapportages van het project zijn beschikbaar op de website van de VBDO.

### Duurzaam Sparen en Beleggen in Nederland

Jaarlijks wordt door de VBDO het rapport 'Duurzaam Sparen en Beleggen in Nederland' gepubliceerd. Behalve bij de eigen leden is voor deze uitgave ook veel belangstelling bij de pers en bij instellingen buiten Nederland. Om die reden verschijnt het rapport ook in het Engels. De Triodos Bank is vaste sponsor van dit rapport. Het rapport wees uit dat zowel voor duurzaam sparen als duurzaam beleggen het marktaandeel eind 2004 bijna drie procent bedroeg. In totaal werd in Nederland in 2003 voor 8,3 miljard euro duurzaam gespaard en belegd door particulieren (zie [www.vbdo.nl](http://www.vbdo.nl) voor een elektronische versie van het rapport).

### Duurzaamheid in beloning bestuurders

De VBDO heeft ook op de aandeelhoudersvergaderingen gevraagd naar het aandeel van duurzaamheidscriteria in de beloning van de topbestuurders. Van de zestien ondernemingen die VBDO hierop heeft onderzocht blijken alleen DSM en TNT dergelijke criteria mee te laten wegen in de hoogte van de bonussen. Bij acht bedrijven speelden dergelijke criteria geen rol (Aegon, KPN, Océ, Randstad, Reed Elsevier, VNU, Vedior en Wolters Kluwer) en zes bedrijven wilden hierover geen mededelingen doen (ABN Amro, Akzo Nobel, Heineken, ING Groep, Philips, Unilever).

### Duurzaam beleggen door pensioenfondsen

In 2005 zijn voor de tweede keer de pensioenfondsen door de VBDO doorgelicht op hun duurzaamheid. Daarbij is zowel gekeken naar hun transparantie op dit gebied als naar het volume dat zij duurzaam beleggen. Op beide scores de pensioenfondsen in de ogen van de VBDO buitengewoon laag. De VBDO heeft in 2005 al een start gemaakt met een derde onderzoek naar transparantie en het duurzaam beleggen door pensioenfondsen. Verder heeft de VBDO in 2005 een onderzoek afgerond naar het stemgedrag van grote institutionele beleggers als het gaat om duurzame onderwerpen op de aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen waarvan zij aandelen bezitten. Ook daaruit bleek dat de grote beleggers nauwelijks steun geven aan agendapunten waarin ondernemingen gevraagd wordt extra inspanningen te leveren op het gebied van duurzaamheid.

### Benchmark Verantwoord Ketenbeheer

Door het bestuur is vastgesteld dat Verantwoord Ketenbeheer het nieuwe thema is waar de VBDO zich op gaat toeleveren, naast het bestaande thema Transparantie. In een globaliserende economie betrekken ondernemingen steeds meer grondstoffen en productiecapaciteit uit zich ontwikkelende landen. Die trend is zo sterk dat inmiddels de meeste grote bedrijven vijftig tot soms wel negentig procent van hun omzet realiseren via leveranciers. Die leveranciers bepalen dus eigenlijk hoe maatschappelijk verantwoord een onderneming is. De VBDO wil met het thema Verantwoord Ketenbeheer bedrijven aanzetten er bij hun leveranciers voor te zorgen dat ook zij op een sociaal verantwoorde en milieuverantwoorde wijze produceren. Om ondernemingen daartoe te stimuleren is de VBDO in 2005 begonnen met het ontwikkelen van een VBDO Benchmark op dit thema. Daarmee is tevens invulling gegeven aan de nieuwe strategie van de VBDO die wil initiëren en opiniëren. Een benchmark is bij uitstek een instrument dat beide doet: initiëren van verantwoordketenbeheer in de kapitaalmarkt en opiniëren over de wijze waarop VBDO van mening is dat dat zou moeten gebeuren. Voor het samenstellen van de benchmark heeft de VBDO gekeken naar vergelijkbare benchmarks op andere duurzame thema's. Daarbij heeft de VBDO de keuze gemaakt voorlopig vooral de inspanningen van de ondernemingen te benchmarken en (nog) niet de daadwerkelijke resultaten. Enerzijds omdat dat inhoudelijk veel lastiger is (er is nog geen bedrijf dat die resultaten structureel meet), en anderzijds omdat dit nog niet de fase is waarin verantwoord ketenbeheer zich bevindt.

Resultaten Programma Onderzoek	
<b>Doel:</b> Verbeteren kennis VBDO over thema 'biodiversiteit', samenwerking met Insight over biodiversiteitsbenchmark.	<b>Resultaat:</b> Uitvoering Project Biodiversiteit en Commodities. Bijdrage aan uitbreiding Biodiversiteitsbenchmark van Insight (publicatie in 2006).
<b>Doel:</b> Vaststellen volume en ontwikkeling duurzaam sparen en beleggen in Nederland door particulieren en door pensioenfondsen.	<b>Resultaat:</b> Publicatie rapport duurzaam sparen en beleggen in Nederland in 2004. Publicatie rapport 'SRI reporting and Volumes by Dutch Pension Funds'.
<b>Doel:</b> Een begin maken met het kritisch volgen van de grote institutionele beleggers op het gebied van duurzaamheid.	<b>Resultaat:</b> Onderzoek afgerond naar transparantie en volume, vervolgonderzoek gestart, onderzoek naar duurzaam stemgedrag afgerond.
<b>Doel:</b> Aandacht vragen voor het opnemen van duurzaamheidscriteria in de beloning van topbestuurders.	<b>Resultaat:</b> Aandacht hiervoor in de landelijke media en op de aandeelhoudersvergadering. Alleen DSM en TPG hanteren in 2005 dergelijke criteria.
<b>Doel:</b> Ontwikkelen VBDO Benchmark	<b>Resultaat:</b> Eerst opzet klaar, eerste reacties van belanghebbenden verzameld en verwerkt.

### 4.3 Programma Communicatie

Door specifieke (onderzoeks)projecten, persberichten en het geven van interviews probeert de VBDO aandacht te vragen in de (landelijke) media voor duurzame ontwikkeling en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het bereiken van de (landelijke) media is voor de VBDO van groot belang. Het is een weerspiegeling van de maatschappelijke belangstelling voor de activiteiten en resultaten van de VBDO. Maar de VBDO wint met aandacht in de media ook aan bekendheid bij bestaande en potentiële leden. En bij de ondernemingen waarmee de VBDO een dialoog wenst te voeren.

#### VBDO in de media

Evenals in 2004 zijn in 2005 bijna dertig artikelen over of interviews met de VBDO verschenen in onder meer Het Financieele Dagblad, De Financiële Telegraaf, Trouw, De Volkskrant, P+, Terra (periodiek van Natuur en Milieu) en Tijdschrift Jonas. De VBDO stelt al deze artikelen met bronvermelding via haar website ter beschikking. In 2005 heeft de VBDO negen persberichten verstuurd (vier meer dan in 2004), over de volgende onderwerpen:

- Transparantie Meetlat 2004
- Duurzaam Sparen en Beleggen 2005
- Duurzaam Stemadvies 2005
- Transparantie Pensioenfondsen
- Stemgedrag Pensioenfondsen
- Transparantie Meetlat 2005
- Debat met TNT
- Debat met ABN AMRO
- Debat met Nutreco

De VBDO wil jaarlijks een toename realiseren van de aandacht in de pers voor haar activiteiten. In 2005 is er een lichte toename van het aantal artikelen in dagbladen en opinietijdschriften geweest ten opzichte van 2004.

#### Eigen VBDO-media

Het huisorgaan VBDO Bericht is in 2005 zes maal verschenen en vormt het belangrijkste contact van de VBDO met haar leden. In dit periodiek doet de VBDO verslag van haar activiteiten en vermeldt zij interessante ontwikkelingen op het terrein van duurzaam beleggen. De vormgeving en inhoud van het VBDO Bericht zijn gedurende het jaar beperkt aangepast om de leesbaarheid te verbeteren. In 2005 verscheen het VBDO Bericht voor het eerst in full-colour. Dit om het blad meer aantrekkelijk te maken voor particuliere leden. Ook werden nieuwe rubrieken gestart, zoals 'Voorjaars oogst' met verslagen van de aandeelhoudersvergaderingen, 'Lezers menen' en 'Lid in beeld'. In deze laatste twee rubrieken komen VBDO-leden zelf aan het woord.

De VBDO e-mail nieuwsbrief verschijnt eveneens zes maal per jaar en wordt verstuurd naar bijna vierentwintighonderd geïnteresseerde particulieren. Deze nieuwsbrief geeft een korte samenvatting van het VBDO Bericht en andere actueel nieuws over de VBDO.

Voor de institutionele leden verstuurt de VBDO een Engelstalige elektronische nieuwsbrief. De nieuwsbrief bevat informatie over de inhoud van de dialogen die de VBDO heeft gevoerd met de beursgenoteerde ondernemingen. Deze zijn opgenomen in een logboek dat elk kwartaal wordt geactualiseerd.

De VBDO-website trekt een groeiend aantal bezoekers. Waarschijnlijk is dat vooral een gevolg van de grondig vernieuwde opzet van de hele website die in september 2004 is doorgevoerd. Daarbij is de actualiteit meer centraal komen te staan. Trok de website in 2003 nog slechts 6.500 'pageviews', in 2004 waren het er ongeveer 12.000 en in 2005 groeide het aantal bezoekers naar ruim 26.000. Dit is een gemiddeld aantal bezoekers van 2200 bezoekers per maand in 2005 (topmaand was maart 2005 met 3100 bezoekers).

Een belangrijke dienst die aan de VBDO-site is toegevoegd is de SRI Fundservice met een overzicht van alle Europese duurzaamheidsfondsen en hun kenmerken.

#### *Duurzaam Geld Gids 2006*

In 2005 is gestart met de voorbereidingen van de publicatie van de vierde Duurzaam Geld Gids, die in 2006 zal verschijnen. Net als bij de vorige publicatie is hierbij samengewerkt met adviesbureau DHV (verantwoordelijk voor de uitvoering) en de Consumentenbond (supervisie samen met VBDO). Via de websites van de VBDO, de Consumentenbond en via [www.duurzaam-beleggen.nl](http://www.duurzaam-beleggen.nl) is de Duurzaam Geld Gids gratis te downloaden. Alle leden van de VBDO zullen gratis een gedrukt exemplaar ontvangen, net als bij de voorgaande versies.

#### *Congressen en seminars*

De VBDO was in 2005 opnieuw betrokken bij de invulling van de programma's van twee jaarlijks terugkerende congressen. Dat zijn het Sustainability Congres, georganiseerd door DHV, en het GRI-seminar, dat georganiseerd wordt door SNS Asset Management.

#### *Onderzoek Ledenwerving*

In het voorjaar van 2005 is door twee stagiairs van Fontys Hogeschool Eindhoven, afdeling Communicatie, een afstudeeronderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor een grootschalige ledenwervende campagne voor de VBDO. Deze ledenwervingsactie is gepland voor 2006. De omvang van de campagne is afhankelijk van de middelen die de VBDO kan inzetten.

#### *Onderzoek Lustrumevenement*

In het voorjaar van 2005 werd door twee stagiairs van Fontys Hogeschool Eindhoven, afdeling Communicatie, een afstudeeronderzoek uitgevoerd naar de invulling van het VBDO Lustrumcongres, dat begin 2006 plaats vond.

Resultaten Programma Communicatie	
Doel: Haalbaarheid en invulling lustrumevenement bepalen.	<b>Resultaat:</b> Concept voor lustrumevenement uitgewerkt en haalbaarheid positief bevonden.
Doel: Ontwikkelen plan voor particuliere ledenwerving.	<b>Resultaat:</b> Plan ontwikkelt. (volgende fase is vinden middelen voor uitvoering).
Doel: Vergroten aantal bezoekers VBDO website.	<b>Resultaat:</b> Ruim 130% groei van het aantal bezoekers.
Doel: Vergroten aandacht voor de VBDO in de diverse media.	<b>Resultaat:</b> Aandacht in de geschreven media licht gestegen.
Doel: Aantrekkelijker maken VBDO Bericht.	<b>Resultaat:</b> Invoering full colour uitgave plus vaste rubrieken die speciaal voor particulieren interessant zijn.

#### 4.4 Programma Vereniging

Het VBDO-secretariaat geeft uitvoering aan alle verenigingsactiviteiten en office-management taken. Het zorgt voor het functioneren van de VBDO als echte vereniging. Een vereniging is een redelijk complexe organisatie met allerlei organen. Statutair zijn dat de algemene ledenvergadering en het bestuur. Daarnaast kent de VBDO ook nog een eigen bureau, het VBDO Platform en haar Europese koepel Eurosif. Speciale plek in de vereniging hebben natuurlijk de leden. De VBDO maakt daarbij onderscheid tussen particuliere en institutionele leden. Deze paragraaf beschrijft al deze organen (het bestuur is al in paragraaf 3.4 aan de orde gekomen).

##### *Particuliere leden*

Het aantal betalende particuliere leden bedroeg per eind 2005 zeshonderdvijfenzestig. Dat is ongeveer twintig minder dan einde 2004. Eind 2004 werd in samenwerking met de ASN Bank een ledenwerfactie uitgevoerd waarbij nieuwe leden een jaar lang gratis lid kunnen worden van de VBDO. Deze actie heeft in 2005 ruim zeshonderd nieuwe aanmeldingen opgeleverd. Daarvan zullen er naar verwachting ongeveer honderd worden omgezet in betalende lidmaatschappen met ingang van 2006.

##### *Institutionele leden*

Eind 2005 telde de VBDO zeventwintig institutionele leden en donateurs. Zie voor een overzicht van aangesloten instellingen bijlage 1. Opgestapt als lid zijn het ABP en PGGM. De HSBC Bank en Aegon Asset Management zijn nieuw als lid. In 2004 telde de VBDO achtentwintig institutionele leden.

##### *De Algemene Ledenvergadering*

De Algemene Ledenvergadering is in 2005 op 30 maart gehouden. Naast de vaste agendapunten stond deze keer de voortgang van de VBDO-strategiediscussie centraal. In totaal bezochten achten-twintig leden de vergadering. Het bestuur wil de deelname van leden aan de ALV in de toekomst vergroten. De vergadering zal vooral voor particuliere aantrekkelijker moeten worden.

##### *VBDO Platform*

Het VBDO Platform is de ontmoetingsplaats voor institutionele leden en donateurs die kennis en ervaring op het terrein van duurzaam beleggen willen uitwisselen. Het platform is in 2005 vier keer bijeen gekomen. Er is uitvoerig gesproken over diverse onderwerpen, zoals over de aanpassingen van de strategie van de VBDO, over de stemadviezen voor aandeelhoudersvergaderingen en over de inhoud van het lustrumevenement.

##### *Eurosif*

De VBDO maakt deel uit van het Eurosif-bestuur. Inmiddels is Eurosif uitgegroeid tot een effectieve, zij het nog kleine, Europese vertegenwoordiger van institutionele duurzame beleggers. Eurosif organiseert diverse bijeenkomsten en activiteiten met als doel het duurzaam beleggen in Europa verder te ontwikkelen. Het aantal leden is in 2005 verder gegroeid. Nederlandse leden zijn ABP, Triodos Bank, Oikocredit en EIBE/Universiteit Nyenrode, ABN AMRO Asset Management en SNS Asset Management.

In 2003 zijn door Eurosif transparantie-richtlijnen voor duurzame fondsen op Europees niveau ingevoerd. In 2004 zijn deze richtlijnen voor het eerst door Europese beleggingsinstellingen gebruikt. In 2005 zijn afspraken gemaakt om de VBDO-richtlijnen en de Eurosif-richtlijnen in elkaar op te laten gaan. Dit is met 1 januari 2006 geëffectueerd.

De volgende Nederlandse duurzame beleggingsfondsen hebben de transparantie-richtlijnen van de VBDO onderschreven:

- ABN AMRO Duurzame Wereld Fonds
- ASN Aandelenfonds
- ASN Obligatiefonds
- ASN Mixfonds (voorheen ABF)
- ING Duurzam Rendement Fonds
- Orange Sense Fund
- Postbank Duurzam Aandelen Fonds
- Robeco Duurzam Aandelen Fonds
- SNS Duurzam Aandelen Fonds
- Triodos Meerwaarde Aandelenfonds
- Triodos Meerwaarde Obligatiefonds
- Triodos Meerwaarde Mixfonds

Resultaten Programma Vereniging	
<b>Doel:</b> Meer betalende particuliere leden.	<b>Resultaat:</b> Wel meer betalende particuliere leden (20) maar niet het aantal dat was begroot (90).
<b>Doel:</b> Meer institutionele leden.	<b>Resultaat:</b> Niet gehaald, aantal institutionele leden nam met twee af.
<b>Doel:</b> Bijdragen aan uitbouwen Eurosif.	<b>Resultaat:</b> Nieuwe leden vanuit Nederland aangesloten. Bijgedragen aan starten nieuwe projecten en activietiten (zie <a href="http://www.eurosif.org">www.eurosif.org</a> )
<b>Doel:</b> Grotere deelname leden aan de algemene ledenvergadering.	<b>Resultaat:</b> Deelname aan ALV-2005 niet toegenomen.

#### 4.5 Activiteitenplan 2006

Elk jaar stelt het VBDO Bureau het activiteitenplan vast voor het komende jaar. Het bestuur stelt vervolgens dit activiteiten plan vast. Voor het komende jaar zijn de volgende nieuwe activiteiten vastgesteld. In 2005 is besloten het thema Maatschappelijk Verantwoord Ketenbeheer centraal te gaan stellen in de activiteiten. Er is een begin gemaakt met het ontwikkelen van een nieuwe benchmark op het gebied van ketenbeheer. Met dit instrument worden ondernemingen beoordeeld op de wijze waarop ze duurzaamheid hebben vormgegeven in hun produktieketen. Tijdens het tweede lustrumevenement van de VBDO op 2 februari 2006 is deze nieuwe benchmark gepresenteerd. In het najaar 2006 zal de VBDO Ketenbeheer Award worden uitgereikt.

In 2005 zijn ook de voorbereidingen gestart om het VBDO Duurzam Stemadvies in 2006 uit te breiden naar andere agendapunten op de aandeelhoudersvergaderingen.

In 2006 zal het VBDO Platform anders vormgegeven worden. Nu het VBDO-bestuur de nieuwe strategie heeft vastgesteld, zal ook een nieuwe invulling van het VBDO Platform worden ingevoerd die aansluit bij de nieuwe strategie.

In 2006 zal de VBDO gaan investeren in particuliere ledenwerving. Ook zal meer aandacht besteed gaan worden aan het werven van kleinere institutionele leden.

De VBDO zal besprekingen starten met het ministerie van economische zaken voor het samenvoegen van de VBDO Transparantie Meetlat met de EZ Transparantiebenchmark.

In het navolgende overzicht doet het bestuur u cijfermatig verslag van de ontwikkelingen, zoals die zich in het boekjaar 2005 in de verenigingshuishouding hebben voltrokken. Ten behoeve daarvan zijn bij de staat van baten en lasten de door het bestuur vastgestelde begrotingscijfers voor 2005 vermeld, alsmede de cijfers over voorgaand boekjaar.

Het resultaat van de VBDO bedraagt 33.171 euro positief. Dit positieve resultaat is bijna 33.000 euro meer dan de begroting voor 2005.

Het positieve resultaat is volledig mogelijk gemaakt door de projecten. Evenals voorgaande jaren blijft de VBDO voor haar financiering deels afhankelijk van projecten.

	31-12-05		31-12-04	
	€	€	€	€
<b>ACTIVA</b>				
<b>Materiële vaste activa</b>				
Inventaris en apparatuur		5.613		7.845
<b>Financiële vaste activa</b>				
Effecten		6.206		3.926
<b>Vlottende activa</b>				
Vorderingen				
- Debiteuren	2.500		4.096	
- Belastingen en sociale premies	23		2.127	
- Vooruitbetaalde kosten en overlopende activa	<u>82.547</u>		<u>32.425</u>	
Totaal vorderingen	85.070		38.648	
Liquide middelen	<u>150.982</u>		<u>105.095</u>	
Totaal vlottende activa		236.052		143.743
<b>TOTAAL activa</b>		<u><u>247.871</u></u>		<u><u>155.514</u></u>
<b>PASSIVA</b>				
<b>Eigen vermogen</b>				
Algemene reserve		126.323		93.152
<b>Kortlopende schulden en overlopende passiva</b>				
Crediteuren	17.960		534	
Belastingen en sociale premies	8.543		6.778	
Vooruit ontvangen bedragen	60.178		22.181	
Nog te betalen kosten	<u>34.867</u>		<u>32.869</u>	
Totaal kortlopende schulden		121.548		62.362
<b>TOTAAL passiva</b>		<u><u>247.871</u></u>		<u><u>155.514</u></u>

## STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	Werkelijk	2005	Begroot	2005	Werkelijk	2004
	€	€	€	€	€	€
<b>BATEN</b>						
Contributies	103.825		115.748		93.527	
Donaties	36.400		22.900		66.893	
Activiteiten	<u>271.281</u>		<u>187.360</u>		<u>140.162</u>	
TOTAAL baten		<u>411.506</u>		<u>326.008</u>		<u>300.582</u>
<b>LASTEN</b>						
Personeel	147.665		134.518		128.016	
Reis- en verblijf	3.754		4.250		3.727	
Communicatie	26.654		30.250		28.416	
Documentatie	1.422		2.500		1.306	
Huisvesting	10.105		17.000		9.606	
Algemeen	28.168		35.850		29.552	
Afschrijvingen	3.570		4.000		2.657	
Activiteiten	<u>163.255</u>		<u>100.000</u>		<u>70.059</u>	
TOTAAL lasten		<u>384.593</u>		<u>328.368</u>		<u>273.339</u>
Resultaat voor financiële baten en lasten		26.913		- 2.360		27.243
Financiële baten en lasten		6.258		3.000		4.516
RESULTAAT		<u>33.171</u>		<u>640</u>		<u>31.759</u>

## KASSTROOMOVERZICHT

	2005			2004		
	€	€	€	€	€	€
<b>Kasstroom uit operationele activiteiten:</b>						
Liquide middelen begin boekjaar			105.094			85.656
Liquide middelen einde boekjaar			<u>150.982</u>			<u>105.095</u>
Toename liquide middelen			<u>45.888</u>			<u>19.439</u>
<b>Kasstroom uit investeringsactiviteiten:</b>						
Resultaat	33.171			31.759		
Afschrijvingen	<u>3.570</u>			<u>2.657</u>		
		36.741			34.416	
Veranderingen in werkkapitaal:						
Toename c.q. afname vorderingen	- 26.422			- 15.742		
Toename c.q. afname schulden	<u>59.186</u>			<u>8.029</u>		
		<u>12.764</u>			<u>- 7.714</u>	
			49.505			26.702
<b>Kasstroom uit investeringsactiviteiten:</b>						
Investerings in materiële vaste activa		1.337			7.189	
Investerings in financiële vaste activa		<u>2.280</u>			<u>74</u>	
			<u>- 3.617</u>			<u>- 7.263</u>
Toename			<u>45.888</u>			<u>19.439</u>

De jaarrekening is opgesteld conform de richtlijn 'Organisaties zonder winststreven' (RJ640).

#### Grondslagen van waardering

##### *Materiële vaste activa*

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen historische aanschaffingsprijs. Het gehanteerde afschrijvingspercentage bedraagt 20% voor inventaris, automatiseringsapparatuur wordt afgeschreven in 3 jaar, derhalve met 33 1/3 %. Alle inventaris en apparatuur wordt afgeschreven tot nihil.

##### *Financiële activa*

Effecten zijn gewaardeerd tegen marktwaarde op balansdatum.

##### *Overige activa en passiva*

De vorderingen, liquide middelen, schulden en overlopende activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarde; waardering van vorderingen geschiedt onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid, gebaseerd op een individuele beoordeling van de vorderingen.

#### Grondslagen van resultaatbepaling

##### *Projecten*

Projectlasten en projectsubsidies worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Projectsubsidies worden verantwoord naar rato van de voortgang van het project. Hierbij wordt rekening gehouden met reeds ontvangen voorschotten. Onder de projectlasten worden alleen de directe projectkosten verantwoord.

##### *Bepaling resultaat*

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen baten en lasten. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslag.

**MATERIËLE VASTE ACTIVA**

	Inventaris €	Apparatuur €	Totaal €
<i>Stand per aanvang boekjaar</i>			
Aanschafwaarde	7.188	10.555	17.743
Cumulatieve afschrijving	- 5.689	- 4.209	- 9.898
Boekwaarde aanvang boekjaar	<u>1.499</u>	<u>6.346</u>	<u>7.845</u>
<i>Mutaties in het jaar</i>			
Investerings	803	535	1.338
Afschrijvingen	- 850	- 2.720	- 3.570
Totaal mutaties in het jaar	<u>- 47</u>	<u>- 2.185</u>	<u>- 2.232</u>
<i>Stand per ultimo boekjaar</i>			
Aanschafwaarde	7.991	11.090	19.081
Cumulatieve afschrijving	- 6.539	- 6.929	- 13.468
Boekwaarde ultimo boekjaar	<u>1.452</u>	<u>4.161</u>	<u>5.613</u>
	31 december 2005		31 december 2004
	€		€

**FINANCIËLE ACTIVA***Effecten*

- Effectenrekening Rabobank	5.959	3.729
- Meerwaarde Beleggingsfonds	84	67
- ASN Mixfonds	163	130
	<u>6.206</u>	<u>3.926</u>

Effecten zijn gewaardeerd tegen marktwaarde op balansdatum. Vanaf 2005 is dit via stelselwijziging doorgevoerd. In 2004 waren de effecten gewaardeerd tegen aanschafwaarde of lagere beurswaarde. (2004: was de marktwaarde € 4.759)

	31 december 2005	31 december 2004
	€	€
<b>VLOTTENDE ACTIVA</b>		
<i>Debiteuren</i>		
Uitstaande vorderingen	2.500	4.096
Af: voorziening oninbaar	-	-
	<u>2.500</u>	<u>4.096</u>
<i>Belastingen en premies sociale verzekeringen</i>		
Premies werknemersverzekeringen	-	2.127
Dividendbelasting	23	-
	<u>23</u>	<u>2.127</u>
<i>Vooruitbetaalde kosten en overlopende activa</i>		
- Duurzaamheidsverslagen	23.817	-
- VROM Commidities / Engagement	10.000	1.296
- VROM inzake Quick scan biodiversiteitsimpact	18.401	13.463
- Benchmark biodiversity	15.186	-
- Overige vooruit betaalde kosten	15.143	17.666
	<u>82.547</u>	<u>32.425</u>
De overige vooruit betaalde kosten betreffen verzekeringen en nog te ontvangen interest en bijdragen projecten.		
<b>LIQUIDE MIDDELEN</b>		
Postbank betaalrekening	38.655	10.851
Rabobank betaalrekening	10.154	3.153
Rabobank effectenrekening	348	338
ASN bank	100.075	90.753
ASN ideaalsparen	1.750	-
	<u>150.982</u>	<u>105.095</u>

Alle middelen zijn direct opeisbaar.

## TOELICHTING OP DE BALANS

	31 december 2005	31 december 2004
	€	€
<b>EIGEN VERMOGEN</b>		
Stand per 1 januari	93.152	61.393
Resultaat boekjaar	33.171	31.759
Stand per 31 december	<u>126.323</u>	<u>93.152</u>
<b>KORTLOPENDE SCHULDEN en OVERLOPENDE PASSIVA</b>		
<i>Crediteuren</i>	<u>17.960</u>	<u>534</u>
<i>Belastingen en premies sociale verzekeringen</i>		
Loonbelasting en sociale verzekeringen	<u>8.543</u>	<u>6.778</u>
<i>Vooruit ontvangen bedragen</i>		
Contributies en donaties	9.761	18.280
Projectbaten	<u>50.417</u>	<u>3.901</u>
	<u>60.178</u>	<u>22.181</u>
<i>Nog te betalen kosten</i>		
Reservering vakantiegeld, verlofdagen en 13e maand	16.192	11.481
Overig	<u>18.675</u>	<u>21.388</u>
	<u>34.867</u>	<u>32.869</u>

De overige nog te betalen kosten hebben betrekking op accountantskosten, administratiekosten en diverse projectkosten.

**NIET UIT DE BALANS BLIKENDE VERPLICHTINGEN**

Met betrekking tot de lopende projecten zijn er afspraken gemaakt voor de diensten van derden voor een totaalbedrag van € 19.729. Deze verplichtingen zijn gedekt door reeds toegezegde projectbijdragen.

	Werkelijk 2005	Begroot 2005	Werkelijk 2004
	€	€	€
<b>BATEN</b>			
<u>Contributies</u>			
Particulieren	20.927	23.000	20.527
Institutionele beleggers	<u>82.898</u>	<u>92.748</u>	<u>73.000</u>
	<u>103.825</u>	<u>115.748</u>	<u>93.527</u>
Een deel van de begrote contributies institutionele beleggers is gerealiseerd en verantwoord onder de donaties.			
<u>Donaties</u>			
Institutionele beleggers	<u>36.400</u>	<u>22.900</u>	<u>66.893</u>
<u>Activiteiten</u>			
Duurzaamheidsverslagen	46.725	29.000	-
Lustrum	74.500	65.000	-
Benchmark biodiversity	15.186	-	-
Sustainable production of commodities	50.000	25.000	12.766
Quick scan biodiversiteitsimpact	21.257	19.000	13.464
Diverse projecten	63.613	49.360	113.932
	<u>271.281</u>	<u>187.360</u>	<u>140.162</u>

Verschillen tussen begrote en werkelijke baten is veroorzaakt door andere verdeling baten over boekjaren dan was voorzien.

## TOELICHTING OP STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	Werkelijk 2005	Begroot 2005	Werkelijk 2004
	€	€	€
<b>LASTEN</b>			
<u>Personeel</u>			
Salarissen	119.300	102.014	106.021
Sociale lasten	19.221	21.384	14.716
Pensioenen	6.492	7.120	4.762
Overige personeelskosten	<u>2.652</u>	<u>4.000</u>	<u>2.517</u>
	<u><b>147.665</b></u>	<u><b>134.518</b></u>	<u><b>128.016</b></u>

In salarissen is de winstuitkering opgenomen conform de VBDO winstdeling van 9.500 euro.  
Er wordt geen bezoldiging verstrekt aan bestuurders.

<u>Reis- en verblijf</u>	<u>3.754</u>	<u>4.250</u>	<u>3.727</u>
--------------------------	--------------	--------------	--------------

<u>Communicatie</u>			
VBDO bericht	17.976	16.000	17.214
Overige communicatie	<u>8.678</u>	<u>14.520</u>	<u>11.202</u>
	<u><b>26.654</b></u>	<u><b>30.250</b></u>	<u><b>28.416</b></u>

Lasten overige communicatie met name lager door lagere kosten voorlichting

<u>Documentatie</u>	<u>1.422</u>	<u>2.500</u>	<u>1.306</u>
---------------------	--------------	--------------	--------------

<u>Huisvesting</u>			
Huur kantoor	8.894	13.000	8.307
Overige huisvesting	<u>1.211</u>	<u>4.000</u>	<u>1.299</u>
	<u><b>10.105</b></u>	<u><b>17.000</b></u>	<u><b>9.606</b></u>

Huisvestingslasten zijn lager dan begroot omdat begroting uitging van eventuele verhuizing die in 2005 echter niet heeft plaatsgevonden.

<u>Algemeen</u>			
Kantoor	17.508	19.350	15.645
Accountant	3.510	4.000	3.213
Administratie	5.469	7.500	5.652
Advies	-	-	733
Bestuur, raad van advies en vrijwilligers	1.253	4.500	3.872
Bankkosten	<u>428</u>	<u>500</u>	<u>437</u>
	<u><b>28.168</b></u>	<u><b>35.850</b></u>	<u><b>29.552</b></u>

## TOELICHTING OP STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	Werkelijk 2005	Begroot 2005	Werkelijk 2004
	€	€	€
<u>Afschrijvingen</u>			
Apparatuur	2.720	2.000	1.552
Inventaris	850	2.000	1.105
	<u>3.570</u>	<u>4.000</u>	<u>2.657</u>
<u>Activiteiten</u>			
Duurzaamheidsverslagen	34.795	19.000	-
Lustrum	69.128	50.000	-
Sustainable production of commodities	42.577	20.000	11.744
Diverse projecten	16.755	11.000	58.315
	<u>163.255</u>	<u>100.000</u>	<u>70.059</u>

Verschillen tussen begrote en werkelijke lasten is veroorzaakt door andere verdeling baten over boekjaren dan was voorzien. Lasten betreffen alleen directe projectkosten en niet de personeelskosten.

## FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

Resultaat effecten	2.360	-	-
Rente baten en lasten	3.898	3.000	4.516
	<u>6.258</u>	<u>3.000</u>	<u>4.516</u>

### Opdracht

Wij hebben de in dit verslag op pagina 24 tot en met pagina 34 opgenomen jaarrekening 2005 van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling te Culemborg gecontroleerd. De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de vereniging. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

### Werkzaamheden

Onze controle is verricht overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening.

Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die het bestuur van de vereniging daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

### Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen op 31 december 2005 en van het resultaat over 2005 in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

Tevens zijn wij nagegaan dat het jaarverslag voorzover wij dat kunnen beoordelen verenigbaar is met de jaarrekening.

Amsterdam, 22 maart 2006

Dubois & Co. Registeraccountants

A.F.M. van Klaren



	Begroot 2006	Begroot 2005
	€	€
<b>BATEN</b>		
Contributies institutioneel	69.750	92.748
Contributies particulier	25.000	23.000
Donaties	37.198	22.900
Activiteiten	<u>155.000</u>	<u>187.360</u>
Totaal baten	<u>286.948</u>	<u>326.008</u>
<b>LASTEN</b>		
Personeel	144.166	134.518
Reis en verblijf	4.500	4.250
Communicatie	52.500	30.250
Documentatie	1.500	2.500
Huisvesting	14.750	17.000
Algemeen	34.100	35.850
Afschrijvingen	4.000	4.000
Activiteiten	<u>35.000</u>	<u>100.000</u>
Totaal lasten	<u>290.516</u>	<u>328.368</u>
Resultaat voor financiële baten en lasten	- 3.568	- 2.360
Financiële baten en lasten	4.000	3.000
<b>EINDRESULTAAT</b>	<u>432</u>	<u>640</u>

### Sociale doelstelling

De sociale doelstelling van de VBDO is: het bieden van inhoudelijk uitdagend en afwisselend maatschappelijk relevant werk in een stabiele en aangename werkomgeving.

### Werknemers

In 2005 waren er tien mensen werkzaam bij de VBDO, waarvan twee met een vast contract. Er waren gedurende het jaar nog acht mensen werkzaam op tijdelijke basis: twee betaalde projectmedewerkers, vier stagiairs en twee vrijwilligers. In totaal waren er gemiddeld 4,6 fte's werkzaam in het gehele jaar.

### Gemiddeld aantal medewerkers per jaar

	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Aantal personen	10	8	6	4	4	3	3
Aantal fte's	4,5	3,2	3,2	2,4	2,5	1,8	1,5
Verhouding vrouw/man	46/54	51/49	50/50	44/56	73/27	56/44	67/33

De VBDO voert geen actief diversiteitsbeleid, maar vindt het wel belangrijk dat er niet uitsluitend mannen of vrouwen werkzaam zijn. Er zijn geen medewerkers aangesloten bij een vakbond.

Een volledige werkweek bedraagt 36 uur.

Stagiairs en vrijwilligers ontvangen een onkostenvergoeding.

De secundaire arbeidsvoorwaarden (voor de betaalde medewerkers) omvatten: bijdrage in pensioen, spaarloon, flexibele werktijden, vergoeding reiskosten voor het werk en deelname aan fietsregeling.

Inschaling en beloning vinden plaats volgens de systematiek van Hivos.

Overleg met medewerkers vindt bij de VBDO voortdurend plaats. Daarnaast zijn er echter ook vaste overleggen:

- circa éénmaal per twee weken over kantoor- en administratieve zaken
- circa éénmaal per maand over inhoudelijke zaken en projecten
- éénmaal per jaar een functioneringsgesprek (voor de medewerkers met de directeur en voor de directeur met het bestuur)

### Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim bedroeg in 2005 gemiddeld (voor het totaal aantal fte's): 0,6 procent. In 2004 was dit 1,6 procent. Het percentage ziekteverzuim wordt berekend door het aantal uren ziekteverzuim te delen door het totaal aantal gewerkte uren (exclusief vakantiedagen en feestdagen). De cijfers hebben een grote nauwkeurigheid, maar hebben een beperkte voorspellende waarde. Wanneer één van de medewerkers onverhoopt langdurig ziek zou worden, dan heeft dit een sterk effect op het ziekteverzuimpercentage vanwege het geringe aantal medewerkers. Desalniettemin gelooft de VBDO dat een aantal factoren, zoals goede kantoorvoorzieningen, flexibele werktijden, informele werksfeer, grote onderlinge betrokkenheid en hoge affiniteit met de uit te voeren werkzaamheden, sterk bijdragen aan het lage ziekteverzuimpercentage. Doel blijft dan ook om het ziekteverzuim zo laag mogelijk te houden door continu verbeteringen in de organisatie door te blijven voeren.

### Training en educatie

De werknemers van de VBDO breiden hun netwerk en expertise uit door het actief bezoeken van en participeren in relevante bijeenkomsten. Bovendien voert de VBDO een groot aantal onderzoeken/projecten uit die mede als doel hebben om de kennis van haar medewerkers te vergroten. Praktische cursussen, zoals presenteren, leidinggeven of computervaardigheden kunnen worden gevolgd wanneer daar bij de medewerkers behoefte aan is. Ook moet de cursus/training nuttig zijn voor het uitvoeren van de betreffende functie. Deze behoefte wordt gepeild in het jaarlijkse functioneringsgesprek. In 2005 zijn er door de medewerkers geen cursussen gevolgd.

### Leden

Ieder individu en elke organisatie mag lid of donateur worden van de VBDO. In de praktijk worden voornamelijk institutionele- en particuliere beleggers lid, alsmede personen/organisaties die in het werkveld van duurzaam beleggen en maatschappelijk verantwoord ondernemen actief zijn. De leden hebben directe inspraak in het beleid van de VBDO tijdens de algemene ledenvergadering (éénmaal per jaar) en via de benoeming van bestuursleden (ook op de algemene ledenvergadering).

Tijdens de bijeenkomsten van het VBDO Platform vindt ook overleg plaats over de werkzaamheden van de VBDO. Het platform heeft geen formele bevoegdheden. Een lijst van institutionele leden en donateurs is te vinden in bijlage 1.

### Uitbested werk

De VBDO probeert zoveel mogelijk om specialistische bureauwerkzaamheden, die niet behoren tot de kernactiviteiten, uit te besteden. Hierdoor kunnen de medewerkers zoveel mogelijk tijd besteden aan werkzaamheden die rechtstreeks samenhangen met de visie en missie van de VBDO.

- |  |                                       |
|--|---------------------------------------|
| ● redactie teksten en interviews           | Atext, Culemborg                      |
| ● vormgeving en druk publicaties           | Store of Images, Culemborg            |
| ● druk briefpapier, enveloppen, etc.       | Drukkerij Van Eersel, Culemborg       |
| ● kantoorartikelen en kopieerpapier        | Bureaubewust, Utrecht / Viking, Beesd |
| ● financiële administratie                 | Zweers & Wijbenga, Utrecht            |
| ● netwerkbeheer, automatisering en website | Apptec Systems, Culemborg             |
| ● ontwerp website                          | Q-Forma, Eindhoven                    |
| ● onderhoud pand                           | Gemeente Culemborg (verhuurder)       |
| ● accountantscontrole                      | Dubois & Co, Amsterdam                |

Dit is exclusief de opdrachtnemers voor uitvoering van diverse VBDO-projecten.

De VBDO is bewust in de keuze van haar leveranciers omdat deze moeten bijdragen aan de eisen die de VBDO zichzelf stelt op sociaal- en milieugebied (bijvoorbeeld: het leveren van kringlooppapier). De voorkeur wordt gegeven aan leveranciers die affiniteit hebben met de doelstellingen van de VBDO.

De VBDO stelt geen expliciete eisen aan de sociale- en milieuomstandigheden bij leveranciers. Aangezien zij allen in Nederland gevestigd zijn, gaat de VBDO er van uit dat zij voldoen aan de Nederlandse wetgeving ten aanzien van deze onderwerpen.



### Milieudoelstelling

De milieudoelstelling van de VBDO is: minimaal stabiliseren en bij voorkeur verder verlagen van de huidige relatieve milieubelasting (per medewerker). De doelstellingen, die in eerste instantie golden tot en met 2005, blijven vooralsnog gehandhaafd.

### Milieueffecten

Het belangrijkste milieueffect dat samenhangt met de dienstverlening van de VBDO wordt veroorzaakt door de uitstoot van het broeikasgas koolstofdioxide (CO<sub>2</sub>). Dit leidt tot klimaatsveranderingen en is hierdoor een bedreiging van (waardevolle) ecosystemen. Dit heeft in veel gevallen verlies aan biodiversiteit tot gevolg. Ook voor mensen levert klimaatsverandering problemen op: veranderingen in voedselvoorziening; grotere kansen op natuurrampen; etc. Aan de uitstoot van CO<sub>2</sub> door de VBDO dragen bij: energiegebruik (gas en elektriciteit) en transport. Andere vormen van milieubelasting als gevolg van de kantooractiviteiten zijn materiaalgebruik (voornamelijk papier), watergebruik en afvalproductie.

### Emissies

De belangrijkste emissies van de VBDO zijn CO<sub>2</sub>-emissies ten gevolge van energiegebruik en transport. De emissies van VOS, NO<sub>x</sub>, PM10 ten gevolge van transport worden hier buiten beschouwing gelaten. Er vindt geen gebruik of emissie van ozon-aantastende stoffen door de VBDO plaats, noch emissie van andere stoffen naar de lucht.

#### *CO<sub>2</sub>-emissies als gevolg van kantoorgebonden energiegebruik*

Het kantoorgebonden energiegebruik is in 2005 voor gas gelijk gebleven en voor elektriciteit afgenomen ten opzichte van 2004. Om het elektriciteitsgebruik te verminderen is de VBDO sinds 2003 geleidelijk overgegaan tot het vervangen van de traditionele beeldschermen door TFT-schermen. TFT-schermen verbruiken substantieel minder energie en zijn bovendien vriendelijker voor de ogen. In 2005 zijn de laatste twee oude schermen te vervangen.

CO <sub>2</sub> -emissies van kantoorgebonden energieverbruik							
	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
GJ	52,2	48,7	49,8	49,4	58,7	52,8	21,7
kg CO <sub>2</sub>	3.368	3.115	3.195	3.167	3.825	3.456	1.346

#### *CO<sub>2</sub>-emissies als gevolg van transport*

Voor een bepaling van de omvang van het transport zijn de aan de VBDO gerelateerde werkkilometers meegerekend (woon-werk verkeer en externe afspraken van bestuur, medewerkers en vrijwilligers) alsmede de reiskosten die gemaakt zijn voor het bijwonen van de Eurosif-vergaderingen. Het kilometerverbruik van bezoekers of door de VBDO ingeschakelde onderzoekers van andere organisaties wordt buiten beschouwing gehouden. Bus-, tram- en taxivervoer naar bestemmingen in grote steden (meestal aansluitend op treinreis) zijn niet meegenomen, omdat de afstanden hiervan niet bekend zijn.

In 2005 werden er aanzienlijk meer treinkilometers afgelegd dan in 2004. Dit verschil wordt voor het grootste deel veroorzaakt door een verhoging van het aantal woon-werk verkeer kilometers. De stagiaires die in het begin van 2005 werkzaam waren bij de VBDO woonden op aanzienlijke afstand van het kantoor. Bovendien wonen momenteel twee van de vier medewerkers buiten Culemborg. Het aantal treinkilometers dat voortkomt uit werkgerelateerde bezoeken, is vergelijkbaar met 2004.

Het aantal kilometers dat per vliegtuig werd afgelegd is vergelijkbaar met 2004. Net als in 2004 een project-workshop in Brazilië is bijgewoond. Dergelijke reizen worden alleen ondernomen wanneer de milieubelasting van het vliegverkeer opweegt tegen de geschatte duurzaamheidswinst van het betreffende project en er geen alternatieve energiezuinigere reismethode voorhanden is. Het vliegverkeer voor korte afstanden is eveneens vergelijkbaar met 2004. Dit is een gevolg van de bijeenkomsten van Eurosif (de VBDO zit in het bestuur van deze organisatie) die op verschillende plaatsen in Europa worden georganiseerd. Met de trein reizen is niet altijd even praktisch vanuit het oogpunt van tijdsbeslag.

Het aantal autokilometers voor werkafspraken is gedaald. Hier is geen duidelijke reden voor aan te voeren anders dan dat de VBDO, wanneer het maar even kan, voor de trein kiest.

	CO <sub>2</sub> -emissies van transport						
	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
km	78.736	55.041	44.195	21.973	33.440	36.409	13.063
kg CO <sub>2</sub>	6.061	5.030	2.596	1.974	4.540	3.776	1.719

#### Emissies en klimaateffecten van transport

Voor spitsverkeer buiten de stad (korte afstand < 100 km) geldt dat de CO<sub>2</sub> -emissie van het openbaar vervoer ongeveer eenvijfde is in vergelijking met auto's bij een bezettingsgraad van één persoon per auto. Zelfs als er drie personen in een auto zitten, zijn de CO<sub>2</sub>-emissies per reizigerskilometer van de auto nog steeds groter dan die van het openbaar vervoer.

Het klimaateffect van vliegtuigen is groter dan de uitstoot van CO<sub>2</sub> alleen doet vermoeden. Ook de op grote hoogte uitgestoten waterdamp en NO<sub>x</sub> hebben een klimaateffect. De meest waarschijnlijke schatting is dat het klimaateffect van de luchtvaart ongeveer 2,7 keer zo groot is als het klimaateffect van de CO<sub>2</sub>-uitstoot alleen. Dit betekent dat het klimaateffect van een vliegtuig per reizigerskilometer gemiddeld ongeveer vijf maal zo groot is als dat van de gemiddelde autopassagier. Zelfs ten opzichte van een alleen rijdende automobilist is het klimaateffect van een gemiddelde vliegtuigpassagier groter.

De trein blijkt zowel op korte als langere afstand het minst vervuilende vervoermiddel. Doordat de VOS en NO<sub>x</sub> emissies van elektriciteitscentrales bijna nul zijn, steekt de trein ook op dit onderdeel gunstig af ten opzichte van auto en vliegtuig. Bij een snelheid van auto's boven de 120 km/uur nemen de emissies van de auto onevenredig snel toe.

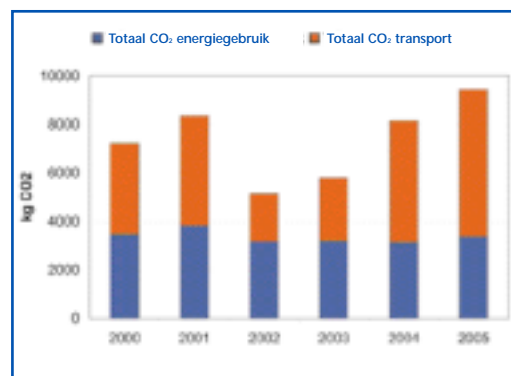
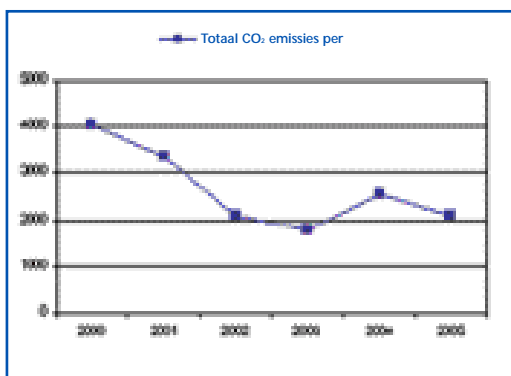
*CO<sub>2</sub>-emissies totaal*


Sinds 2001 is een vrijwel klimaatneutrale bedrijfsvoering bereikt, door de CO<sub>2</sub>-uitstoot te compenseren met de aanschaf van CO<sub>2</sub>-credits. Om de CO<sub>2</sub>-emissie van de VBDO te compenseren werden negen CO<sub>2</sub>-credits aangeschaft, afkomstig uit een door Stichting Face gerealiseerd herstelproject van tropisch regenwoud in het Ugandese Kibale National Park. De transactie is tot stand gekomen door bemiddeling van Klimaat Neutraal Groep en is uitgevoerd door Triodos Climate Clearing House. De CO<sub>2</sub>-credits zijn gecrediteerd op de CO<sub>2</sub>-rekening van VBDO.

Het CO<sub>2</sub>-rekeningafschrift is afgedrukt op pagina 42. (meer informatie: [www.businessforclimate.nl](http://www.businessforclimate.nl))

CO<sub>2</sub>-emissies totaal in kg per jaar

	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
Energiegebruik	3.367	3.114	3.195	3.169	3.827	3.457	1.348	742
Transport	6.061	5.030	2.596	1.974	4.541	3.776	1.719	1.622
Totaal	9.428	8.114	5.791	5.142	8.368	7.233	3.067	2.364
Totaal per fte	2.095	2.535	1.809	2.106	3.347	4.062	2.043	2.366



Triodos  Climate Clearing House	
Stichting Triodos Climate Clearing House Utrechtseweg 60 P.O. Box 95 3700 AB Zeist The Netherlands	Tel +31(0)30 693 65 00 Fax +31(0)30 693 65 06 Bank Account 21 24 88 775 Registered Utrecht 30165931
VBDO t.a.v. de heer P. Sprengers Postbus 504 4100 AM CULEMBORG	
Zeist, 7 maart 2006	
<b>BEWIJS VAN INSCHRIJVING TRIODOS CLIMATE CLEARING HOUSE</b>	
Volgnummer: 5 CO <sub>2</sub> -rekening: 640.247/00 Referentie: Onze transactiebevestiging d.d. 7 maart 2006	
<hr/>	
Beginsaldo in Units	29
Mutatie	: Koop
Serie	: FOR/FAC/CZ/04
Datum mutatie	: 7 maart 2006
Notanummer	: n.v.t.
Aantal	10
Eindsaldo in Units	<u><u>39</u></u>

### Papierverbruik

Het papiergebruik in 2005 ten opzichte van 2004 was aanzienlijk minder. De voornaamste reden is dat er in 2004 een groot aantal oude publicaties is afgeschreven. In plaats daarvan zijn alle publicaties digitaal beschikbaar op de VBDO website en worden ze alleen wanneer nodig afgedrukt. In 2005 is dit aantal aanzienlijk minder, doordat steeds minder publicaties gedrukt worden.

Papierverbruik in kg per jaar

	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Totaal	812	1.561	1.259	1.332	474	225	200
<i>waarvan kringlooppapier</i>	238	916	445	391	8	-	-

### Waterverbruik

Het waterverbruik wordt geschat op ongeveer vijfduizend liter per fte per jaar, op basis van het gebruik per werknemer op een gemiddelde werkdag. Al het water dat door de VBDO gebruikt wordt, wordt na gebruik als afvalwater via het riool afgevoerd. Er vinden geen lozingen van milieu-gevaarlijke stoffen plaats.

### Overige materiaalgebruik

In 2005 is er, naast papier, een aantal andere kantoorartikelen aangeschaft. De VBDO heeft geïnvesteerd in nieuwe kantoor meubilair. Bovendien is er een kleuren-laserprinter aangeschaft en zijn de laatste oude schermen vervangen door TFT-schermen.

De belangrijkste milieubelastende kantoorartikelen zijn de toner-cartridges voor de laserprinter. Deze worden indien mogelijk opnieuw gevuld. Wanneer dit niet (meer) mogelijk is, worden ze ingeleverd voor gescheiden afvalverwerking als klein chemisch afval. In totaal zijn er vijftien kleuren- en dertien zwarte toner-cartridges gebruikt. Het gebruik van niet-oplaadbare batterijen wordt zoveel mogelijk vermeden. Na gebruik worden zij ingeleverd voor gescheiden afvalverwerking als klein chemisch afval. Voor de schoonmaak van het kantoor (en afwas) werd in 2005 (net als in voorgaande jaren) naar schatting enkele liters reinigingsmiddel gebruikt. Het gebruik van chloorhoudende schoonmaakmiddelen wordt zoveel mogelijk vermeden. Keuken, toiletten en gangen worden gezamenlijk gebruikt door meerdere bedrijven en worden door een schoonmaakbedrijf schoongehouden.

### Afvalproductie

Het bedrijfsafval (voornamelijk kunststoffen en etensresten) van de VBDO wordt afgevoerd via de regionale afvaldienst. Papier en karton worden gescheiden ingezameld voor recycling. De hoeveelheid bedrijfsafval wordt geschat op circa vijfenveertig kilo per fte per jaar.

De hoeveelheid papierafval wordt geschat op plusminus negentig kilo per fte per jaar. Dit is exclusief oude voorraden rapporten die jaarlijks worden afgeschreven. In beide gevallen wordt het papierafval gescheiden ingezameld.

### Toekomstplannen

#### *Energie*

Energiebesparing wil de VBDO realiseren door het vervangen van oude apparaten door energiezuinige alternatieven, een bewuste keuze tussen mogelijke vervoermiddelen en door vaker telefonisch te vergaderen.

#### *Papier*

De VBDO zal in 2006 haar milieubeleid op het gebied van papiergebruik handhaven. Dit betekent praktisch gezien het minimaliseren van het totale papier gebruik, het maximaliseren van het gebruik van kringlooppapier en waar mogelijk papier hergebruiken. Wanneer nodig worden het jaarverslag en de rapporten zelf geprint en ingebonden. Hierdoor ontstaat er geen voorraad die later weer afgeschreven moet worden. In navolging van 2005 wil de VBDO bovendien papier besparen door intensiever gebruik van e-mail en door meer publicaties te verspreiden via de website.

## OVERZICHT VAN BIJ DE VBDO AANGESLOTEN INSTELLINGEN

De volgende instellingen zijn (per 31 december 2005) aangesloten als institutioneel lid of donateur bij de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling:

1. ABN AMRO Duurzame Wereld Fonds
2. Aegon Asset Management
3. Agis Groep
4. ASN Aandelenfonds
5. AZL Vermogensbeheer en Fondsen / Pensioenfondsen Bibliotheekpersoneel
6. CMC Capital Management
7. CNV
8. Dutch Sustainability Research
9. EIRIS
10. Financierings Maatschappij voor Ontwikkelingslanden (FMO)
11. F&C Netherlands / Achmea Global Investors
12. FNV Gemeenschappelijk Beleggingsfonds (GBF)
13. Henderson Global Investors
14. HSBC Bank
15. I.D.E.A.M.
16. ING Investment Management
17. Kempen Capital Management / Orange Sense Fund
18. Mees Pierson
19. Nieuwenhuys Brink Crommelin Duurzaam Vermogensbeheer
20. Provinciaal der Minderbroeders Kapucijnen
21. Rabobank Groep (incl. Robeco)
22. SNS Asset Management
23. Stichting Doen!
24. Triodos Bank
25. Triodos Meerwaarde Beleggingsfondsen / Delta Lloyd
26. Vereniging van bedrijfstakpensioenfondsen (VB)
27. Wereld Natuur Fonds

## GRI-CHECKLIST

Van elke kernindicator uit de 2002 GRI Richtlijnen voor Duurzaamheidsverslaglegging is vermeld of en zo ja op welke pagina van het VBDO jaarverslag deze beschreven wordt

p. = paginanummer waarop indicator beschreven wordt, n.b. = gegevens (nog) niet beschikbaar

n.v.t. = indicator is niet van toepassing op de VBDO (toelichting in voetnoot)

Visie en strategie		
1.1	Duurzame ontwikkeling	p. 9
1.2	Directieverslag	p. 5

Profiel van de organisatie		
2.1	Naam van organisatie	p. 1
2.2	Belangrijkste producten en diensten	p. 15-23
2.3	Operationele structuur	p. 13
2.4	Beschrijving van bedrijfsonderdelen	nvt
2.5	Landen waarin de activiteiten plaatsvinden	p. 9
2.6	Juridische status	p. 6
2.7	Soort markten	p. 9
2.8	Omvang van organisatie (aantal werknemers, productie-omvang)	p. 37
2.9	Lijst van stakeholders	p. 9, 11, 12

Reikwijdte van verslag		
2.10	Contactpersonen	p. 2
2.11	Verslagperiode	p. 2
2.12	Datum van meest recente vorige jaarverslag	p. 2
2.13	Grenzen van verslag	p. 2
2.14	Veranderingen in omvang, structuur, producten/diensten, etc.	p. 5, 7, 15-23, 37
2.15	Basis van verslaglegging over joint ventures etc.	nvt
2.16	Verklaring van correcties op gegevens in vorige verslagen	nvt

Profiel van verslag		
2.17	Besluiten om GRI wel/niet toe te passen	p. 2
2.18	Definities/criteria gebruikt bij berekenen van economische/sociale/milieukosten en baten	p. 28, 54
2.19	Veranderingen in meetmethoden t.o.v. voorgaande jaren	nvt
2.20	Beleid en uitvoering van methoden om zekerheid te vergroten m.b.t. volledigheid en betrouwbaarheid van verslag	p. 2
2.21	Externe onafhankelijke verificatie van het verslag	p. 35*
2.22	Wijze waarop additionele informatie verkregen kan worden	p. 2

Structuur en bestuur		
3.1	Governance structuur van de organisatie	p. 14
3.2	Percentage van bestuur dat onafhankelijk is	p. 14
3.3	Proces om te bepalen welke expertise bestuursleden nodig hebben om de strategische richting van de organisatie te bepalen (incl. beoordelen risico's en kansen)	nb
3.4	Processen op bestuursniveau voor management van risico's en kansen	nb
3.5	Relatie tussen vergoeding van het bestuur en het behalen van de doelstellingen van de organisatie (financieel en niet-financieel)	p. 14

\* uitsluitend de financiële indicatoren in de jaarrekening zijn extern geverifieerd

## GRI-CHECKLIST

3.6	Organisatiestructuur en sleutelpersonen voor toezicht over en implementatie van beleid	p. 13
3.7	Verklaringen m.b.t. missie en waarden; gedragscodes en status van implementatie	p. 9
3.8	Wijze waarop aandeelhouders (= leden) aanbevelingen aan het bestuur kunnen doen	p. 13, 38

Stakeholder engagement		
3.9	Basis voor identificatie en selectie van belangrijkste stakeholders	p. 9, 11, 12
3.10	Benaderingen van overleg met stakeholders, frequentie en aard daarvan	p. 9, 11, 12
3.11	Soort van informatie gegenereerd door stakeholder consultatie	nb
3.12	Gebruik van informatie die voortkomt uit overleg met stakeholders	nb

Beleid en management systemen		
3.13	Uitleg of en zo ja hoe het voorzorgsprincipe is toegepast	nb
3.14	Codes/richtlijnen die de organisatie vrijwillig onderschrijft	nb
3.15	Lidmaatschap van nationale of internationale organisaties	p. 22
3.16	Levenscyclusbeheer & ketenmanagement	nb
3.17	Benadering voor management van indirecte sociale, economische en milieueffecten van de activiteiten	nb
3.18	Belangrijke besluiten aangaande veranderingen in aard of locatie van activiteiten	p. 46-48
3.19	Programma's en procedures m.b.t. sociale, economische en milieuprestaties (prioriteiten, doelstellingen, communicatie & training, monitoring, auditing)	p. 46-48
3.20	Status van certificering van managementsystemen	nvt

GRI inhoudsopgave		
4.1	Tabel met plaats van elke GRI-indicator in rapport	p. 45-47

Economische prestaties		
EC1	Netto omzet	p. 25
EC2	Geografische uitsplitsing van markten	nvt
EC3	Kosten van alle aangeschafte goederen	p. 33
EC4	Percentage van rekeningen dat volgens voorwaarden voldaan is	nb
EC5	Loonkosten en -baten (onderverdeeld per land/regio)	p. 33
EC6	Kapitaalverstrekkers en aan hen betaalde rente en dividenden	nvt
EC7	Toename/afname in verdiensten per eind verslagperiode	p. 26
EC8	Omvang van belastingen betaald, per soort en per land	p. 30
EC9	Ontvangen subsidies, per land/regio	p. 32
EC10	Donaties aan de gemeenschap en goede doelen, per soort	nb

Milieuprestaties		
EN1	Totaal materiaalgebruik anders dan water	p. 42, 43
EN2	Percentage gerecycled/hergebruikt van gebruikte materialen	p. 43
EN3	Direct energiegebruik, onderverdeeld naar primaire energie bron	p. 39-41
EN4	Indirect energiegebruik	p. 39-41
EN5	Totaal watergebruik	p. 42
EN6	Locatie en omvang van land in bezit	nvt
EN7	Effect van de activiteiten van de organisatie op biodiversiteit	nb
EN8	Emissies van broeikasgassen	p. 41

## GRI-CHECKLIST

EN9	Gebruik en emissies van ozon-aantastende stoffen	nvt
EN10	NOx, SOx en andere emissies naar lucht	nb
EN11	Hoeveelheid afvalwater, gespecificeerd	p. 42
EN12	Belangrijke lozingen naar water	p. 42
EN13	Lozingen van chemicaliën, olie en brandstoffen	nvt
EN14	Belangrijke milieueffecten van producten en diensten	nb
EN15	Percentage van producten dat recyclebaar is en percentage dat werkelijk gerecycled wordt	nb
EN16	Incidenten en boetes voor niet voldoen aan wet- en regelgeving	nvt

Sociale prestaties		
LA1	Samenstelling van personeel	p. 37
LA2	Aantal gecreëerde banen	p. 37
LA3	Percentage van werknemers dat door een vakbond vertegenwoordigd wordt	p. 37
LA4	Overleg en onderhandeling met werknemers over veranderingen in de activiteiten van de organisatie	p. 37
LA5	Wijze van registreren en verslag leggen over ongevallen en ziekteverzuim, in relatie tot ILO code	nb
LA6	Aanwezigheid van arbo-dienst o.i.d.	nb
LA7	Omvang ziekteverzuim en bedrijfsongevallen	p. 37
LA8	Programma's m.b.t. HIV/AIDS	nvt
LA9	Aantal uren training per werknemer per jaar	p. 38
LA10	Beleid en programma's m.b.t. gelijke rechten en discriminatie	nb
LA11	Samenstelling van management en bestuur (seks-verhouding; andere indicators van diversiteit)	p. 13,14
HR1	Beleid en procedures voor alle relevante aspecten m.b.t. mensenrechten	nb
HR2	Bewijzen van rekening houden met mensenrechten als onderdeel van investeringsbesluiten en selectie van toeleveranciers/onderaannemers	nb
HR3	Beleid en procedures t.a.v. mensenrechten in de productieketen	nvt
HR4	Beleid en procedures ter preventie van discriminatie	nb
HR5	Beleid t.a.v. vrijheid van vereniging (in vakbonden e.d.)	nb
HR6	Beleid en procedures m.b.t. het uitsluiten van kinderarbeid	nvt
HR7	Beleid en procedures ter preventie van gedwongen arbeid	nvt
SO1	Beleid t.a.v. effecten op de gemeenschap in gebieden waar de organisatie actief is	nb
SO2	Beleid en procedures m.b.t. corruptie en omkoping	nb
SO3	Management van politieke lobby en sponsoring	nb
PR1	Veiligheid en gezondheid van klanten bij gebruik van producten/diensten	nvt
PR2	Productinformatie en etikettering	nvt
PR3	Bescherming van consumenten privacy	nb

## RESULTATEN VAN ENGAGEMENT ACTIVITEITEN VBDO

De resultaten van engagement activiteiten van de VBDO worden geregistreerd in het Logboek Engagement. Aangezien de VBDO ook Engelstalige institutionele leden heeft, is dit logboek in het Engels opgesteld. Onderstaande tabel geeft een samenvatting van het Logboek Engagement over het jaar 2005. Het aantal contactmomenten (derde kolom) is inclusief brieven, telefoongesprekken, inhoudelijke e-mails, gesprekken, stakeholder meetings en aandeelhoudersvergaderingen.

Company	Most recent sustainability report	Subjects discusses/ promises by company
Aalberts	not available	Aalberts does not have a code of conduct or a sustainability report. Promises were made that in the next annual report more sustainability information will be incorporated.
ABN AMRO	Sustainability Report 2004	Like ING, ABN AMRO also sees business opportunities in sustainability. Focus is on micro-financing. ABN AMRO wishes to make the entire product portfolio sustainable. At the moment, this is only the case for less than one percent of the assets under management.
Aegon	Corporate Responsibility Report 2004	In the sustainability report, corporate goals are missing. Ambitions of Aegon are not high, because best-in-class performance is not strived at. In contradiction with promises at 2004 AGM, compliance with the code of conduct has not been externally audited.
Ahold	Sustainability Report 2004	New sustainability report has been published early 2005 (before AGM). VBDO and Ahold consider organising a meeting together about the sustainability report in the second half of 2005/first half of 2006. VBDO will contact Ahold about this after consulting her members. Meeting: The new code of conduct has been published in 2004. Suppliers will have to comply with this code as well, but not at all relevant CSR issues. No promises are made regarding use of GRI and external verification of sustainability report.
Air France	Sustainability Report 2004/2005	Subjects discussed: sustainability reporting, combined AF KLM sustainability policy, supply chain management, dilemma sharing.
Akzo Nobel	Corporate Social Responsibility Report 2004	The first sustainability report since many years has been published at the beginning of the summer 2005. A code of conduct for suppliers has been added to the sustainability policy. But how the suppliers will be checked for complying with this code is not yet clear.
ASM International	not available	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. No answer was received.
ASML	Social Report 2004 & HSE Report 2004	Environmental performance has improved, but data for previous years are not verified. Promises of last year, regarding use of GRI, integrating sustainability reporting have not been fulfilled. ASML says suppliers' policy has been implemented; next year more information will be given about compliance of suppliers with code of conduct. ASML states that resources and time have been invested in improving sustainability policy, but results are not yet visible. ASML does not strive to be best-in-class. Because ASML does not produce consumer-goods, being best-in-class will not lead to higher product-sales. "Sustainability does not have the highest priority, but we do what is necessary." Social certification and more extensive social reporting are focus points. The separate social and environmental report will probably be integrated.
Ballast Nedam	not available	Ballast Nedam wishes to be transparent about social and environmental issues. They do not want to fall behind in sector. Sustainability reporting will be integrated in financial report. VBDO offers to discuss GRI and sustainability reporting in a next meeting.
BAM Groep	not available	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. BAM Groep states in letter that they are integrating CSR in company activities. No promises regarding publishing sustainability (GRI) report. VBDO answer (letter): new information in financial report 2004 will be considered when drawing up the final voting advice.

## RESULTATEN VAN ENGAGEMENT ACTIVITEITEN VBDO

Company	Most recent sustainability report	Subjects discusses/ promises by company
Buhrmann	not available	Buhrmann has a extensive sustainability policy, especially on environmental and safety issues. Several initiatives have been started in 2004. However, reporting is still not good enough. Promises to improve this have not been made.
CSM	Sustainability Report 2004	First sustainability report lacks in quantitative goals and external verification. However, scoring 50% GRI indicators is not bad for first time reporter. CSM will not develop goals on a corporate level, but only for divisions separately. The same principle is applied to the standards which suppliers have to comply with.
DSM	Triple P Report 2004	Nine of fifteen environmental goals for 2006 have been reached at the end of 2004. Executive remuneration will be less dependent on sustainability performance (50% in 2004 / 30% in 2005). Improvement of the suppliers policy will be made in the following years.
Fortis	Sustainability Report 2004	Fortis will implement the suggestions made by KPMG in the verification statement of the new sustainability report. This means that the report will be extended to cover the entire company (instead of just Benelux). Also the ambitions and goals of the sustainability policy as mentioned in the report will be improved. Disclosure of the voting policy and actions is also a subject that will receive more attention.
Fugro	not available	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. No answer was received.
Getronics	not available	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. In 2004 the company gave no priority to the sustainability policy, due to bad financial results and the take-over of Pink Roccade. CEO said at AGM that he would like to talk with VBDO later this year.
Hagemeyer	not available	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. Hagemeyer promises that in next financial report more attention will be paid to sustainability issues; a great number of GRI indicators will be referred to. When a majority of shareholders want a more extensive sustainability reporting, this will also be considered. VBDO answer: new information in financial report 2004 will be considered when drawing up the final voting advice. AGM: Business principles have been implemented. More attention will be given in next future to sustainability. Results of CSR policy until now have been reported in financial report 2004. In the future, suppliers of Hagemeyer will be monitored on compliance with the business principles.
Heijmans	not available	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. Heijmans does not agree on VBDO voting advice (against) because sustainability information is included in financial report. VBDO explained the methods used, sent a summary of report by email and agreed to set a meeting about sustainability reporting. Meeting: opinion of Van Lith is that the transparency of Heijmans about CSR is adequate. But he will look into ways to improve this. AGM: Code of conduct has been improved in 2004, especially with regard to suppliers and subcontractors. Heijmans demands that subcontractors are VCA-certified. Nevertheless, accident rates at subcontractors have risen in 2004.

## RESULTATEN VAN ENGAGEMENT ACTIVITEITEN VBDO

Company	Most recent sustainability report	Subjects discusses/ promises by company
Heineken	Sustainability Report 2002-2003	VBDO gives advice to analyst with knowledge on E-Europe and food companies. Although the Heineken sustainability report scored 81% in VBDO Transparency Benchmark, this is still not sufficient because the report is only published bi-annually. This means that VBDO had to ask questions at the 2005 AGM about the performance in 2002/2003. Heineken wants its suppliers to comply with the business code, but does not elaborate on how this is enforced. Heineken would like to talk about this with VBDO in separate meeting.
Hunter Douglas	not available	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. No answer was received.
SBM Offshore	not available	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. SBM Offshore promises to publish on website overview of sustainable development information, before AGM in 2005. Also CSR will be addressed on new website, because company will be renamed from IHC Caland to SBM Offshore NV. VBDO answer: new information (sustainability report) will be considered when drawing up the final voting advice.
Imtech	not available	Imtech is "building" sustainability policy slowly. In 2004, a lot of attention has been given to safety issues. As a result, safety figures have improved significantly.
ING Groep	Corporate Responsibility Report 2004	Subjects discussed during meeting: sustainability report over 2004, issues VBDO wants to raise at AGM in April (remuneration, compliance, chain management). AGM: ING says that sustainability offers business opportunities. However, in CSR report, concrete goals are still missing. Also the voting policy is very vague. E-mail: Answers to questions remaining after AGM.
KPN	Sustainability Report 2004	Next years sustainability report will be externally verified. Also more attention will be given to increasing the ambition level and the quantification of the social and environmental goals. Phone call: mr. Marcel Smits (CFO of KPN) wishes to meet with VBDO with reference to the VBDO-questions at the AGM. Issues discussed during meetings: suppliers policy will be extended. More attention will be given in coming years to social aspects of sustainability. CSR ambitions KPN and quality sustainability reporting: promises on including more quantified goals, also on social issues, external verification and better selecting KPI's.
Laurus	6 pagina's in Financieel Jaarverslag 2004	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. Phone call: reacts on voting advice of the VBDO: more sustainability info is given in annual report 2004. Also a separate CSR report will be published end of 2005. VBDO voting advice will be changed in "abstain". AGM: both CSR policy and transparency will be improved. Meeting: Laurus will implement a CSR policy in the following years. For example: more fairtrade and organic products will appear in the supermarkets. In 2005 (after the summer) the first sustainability report will be published. Also CSR information will be incorporated in next financial report.
Logica CMG	not available	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. No answer was received.

## RESULTATEN VAN ENGAGEMENT ACTIVITEITEN VBDO

Company	Most recent sustainability report	Subjects discusses/ promises by company
Numico	Sustainability Report 2004	Numico made excuses at the AGM about the delayed publication of the sustainability report (which was already promised to appear in 2003). When sustainability report is published (October 2005), a meeting in 2006 will be scheduled to discuss this report.
Nutreco	Social & Environmental Report 2004	Nutreco will give more attention to the relation between sustainability and financial performance. External verification of the sustainability report is not a goal. Instead, Nutreco wants to spend this money on sustainable projects within the company. The newly formed Marine Harvest company (formerly fish farming activities of Nutreco) will publish a separate sustainability report in 2006.
Océ	Sustainability Report 2004	Meeting: synchronized reporting is a goal, but no deadlines for this. Chain responsibility will be addressed in a separate chapter. Océ wants all suppliers to comply with the UN Global Compact principles. Sanctions for non-compliance will be formulated. Also compliance with OESO and ILO will be implemented in a later stage. Phone call: question about methods used in VBDO Transparency Benchmark: when in the Océ sustainability report references are made to specific pages in the financial report, are these also included in the assessment? Answer: yes, they are. AGM: sustainability report will be improved, but publication before AGM will not yet be possible in 2006. Probably next report will be externally verified. No promises were made regarding improvement of the environmental and social targets. Suppliers of Océ have to comply with the Océ business principles.
Philips	Sustainability Report 2004	AGM: in the future also second level suppliers will be assessed on sustainability issues. Phone call: meeting planned to discuss CSR report in Detail with mr. de Bruin and Mrs Cux also evaluation of AGM on 31 March 04.
Randstad	not available	VBDO asks comments on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. Phone call: Randstad does not agree on voting advice from the VBDO. Randstad thinks they are transparent about CSR, although they do not publish a CSR report and have no plans for this in the near future. Meeting scheduled for March 2005 to talk about this. Meeting: VBDO introduces itself and shares opinions about sustainability reporting. Randstad makes no promises regarding sustainability reporting in next future. AGM: Randstad has started a partnership with Volunteer Services Overseas as part of the CSR policy (inspired by similar partnership between TNT and WFP). This summer, more information will be given about the sustainability performance of Randstad, but probably not in a sustainability report. Randstad asked the VBDO to help with reporting on the implementation of the code of conduct.
Reed Elsevier	Corporate Responsibility Report 2004	Phone call: RE does not agree on voting advice (abstain) from the VBDO. Draft version of next sustainability report will be commented on by VBDO; depending on quality of next report, this will possibly lead to change in voting advice. Meeting will be scheduled for June 2005. AGM: Reed Elsevier has studied the most relevant CSR issues for the media sector. Verification of the CSR report is planned for the near future. Also more specific and concrete goals will be formulated. Subjects discussed during meeting: sustainability policy, code of ethics, improvements for sustainability reporting.

## RESULTATEN VAN ENGAGEMENT ACTIVITEITEN VBDO

Company	Most recent sustainability report	Subjects discusses/ promises by company
Shell	Shell Report 2004	AGM: no promises regarding expansion of sustainable energy production capacity. No details given on compliance of contractors with business principles: how many are audited?; what are results?; which actions for improvements are taken? Subjects discussed during meeting: sustainable energy investment strategy, developments in sustainability reporting.
Stork	not available	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. AGM: Stork promised that at some time they will publish a sustainability report. Stork did not want to give the date when.
TNT	Corporate Sustainability Report 2004	TNT announces publication of first sustainability report on 28 February 2005. They want dialogue with VBDO before AGM 7 April. VBDO answer: meeting scheduled for 15 March; new sustainability report will be considered when drawing up the final voting advice. Meeting: VBDO shares opinion on first sustainability report of TNT; TNT promises to give more attention in the future to supply chain and environmental management and goals; TNT wishes to participate in VBDO multi-stakeholder debate. AGM: promises at AGM: targets for sustainability policy will be set during 2005; ILO and OESO have been subscribed to; in time also suppliers will have to comply with ILO and OESO.
Unilever	Social Report 2004 / Environmental Report 2004	Stakeholder meetings: responsibility of Unilever about child labour in India: what is relation with sustainability policy? Unilever promises to further develop business principles and report more on compliance with principles. About Unilever CSR reporting: next report will be integrated (social + environmental); GRI guidelines will possibly be used; more reporting and dilemma sharing on new subjects; more reporting on implementation of code of conduct; see Unilever report for details. AGM: goals in waste-reduction were not met in 2004. The implementation of a code-of-conduct for suppliers seems to be delayed: it will not be possible to check all suppliers at the end of 2005 as was promised before.
Van der Moolen	not available	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. No answer was received.
Vedior	not available	VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. No answer was received. AGM: Vedior participates in the CRE initiative of London Stock Exchange. This makes CSR information available for (large) investors. However, publishing a sustainability report for all stakeholders will not happen in the near future.
VNU	not available	First sustainability report will be published in 2006. VNU has not the ambition to be best-in-class in the media sector.
Vopak	not available	For the fifth executive year, accident rates at Vopak decreased with app. 25%. Most important CSR issues for Vopak are safety, environment and health. CSR is considered to give competitive advantages, which will ensure the best-in-class position of Vopak. More CSR information will probably be incorporated in the financial report 2005.

## RESULTATEN VAN ENGAGEMENT ACTIVITEITEN VBDO

Company	Most recent sustainability report	Subjects discusses/ promises by company
Wessanen	not available	<p>VBDO asks comment on the negative VBDO voting advice concerning the lack of information on sustainability issues. Wessanen promises that sustainability GRI report will be published (when?) and gradually improve (each year more indicators). Also management system (ISO 9001 en 14001) will be implemented in the company. VBDO answer: new information (sustainability report) will be considered when drawing up the final voting advice.</p> <p>AGM: Wessanen is planning to start CSR activities more seriously than before, even though the financial results are still not very good. Plan is to publish a first sustainability report in 2006.</p>
Wolters Kluwer	Sustainable Entrepreneurship Report 2004	<p>Phone call: CSR report will be published on May 1 (after AGM), request to plan a meeting to discuss CSR report.</p> <p>AGM: Wolters Kluwer will publish its first sustainability report before summer 2005. This report is considered by the company as a first step. Following this, improvements of the sustainability performance will be made in the coming years. New code of conduct has been published and implemented.</p>

## ACHTERGRONDEN VOOR BEREKENING MILIEUBELASTING

### CO<sub>2</sub>-emissies

De CO<sub>2</sub>-emissies van het kantoorgebonden energiegebruik zijn als volgt berekend:

- Gas: Schatting van aantal kubieke meters op basis van oppervlakte kantoorruimte; duizend kuub gas = 31,65 GJ primaire energie; 1 GJ primaire energie (gas) = 56,0 kilogram CO<sub>2</sub>
- Elektriciteit: Schatting van aantal kWh op basis van gebruikte elektrische apparatuur en verlichting; duizend kWh elektriciteit = 3,6 GJ / 0,4 (40 procent rendement elektriciteitsopwekking) = 9 GJ; 1 GJ primaire energie (elektriciteit) = 70,8 kilogram CO<sub>2</sub>

De CO<sub>2</sub>-emissies van transport zijn berekend aan de hand van de volgende gemiddelde omrekeningsfactoren:

- Trein: gemiddeld 0,04 (0,02-0,06) kilogram CO<sub>2</sub> per persoon per kilometer
- Vliegtuig (korte afstanden): 0,15 (0,11-0,18) kilogram CO<sub>2</sub> per persoon per kilometer
- Vliegtuig (lange afstanden): 0,10 (0,08-0,11) kilogram CO<sub>2</sub> per persoon per kilometer
- Auto: 0,19 (0,12-0,26) kg CO<sub>2</sub> per autokilometer  
(middelmaat auto, benzine, één persoon per auto, korte afstanden tot ongeveer 150 kilometer)

Op dit moment is er vanuit het GRI nog geen protocol beschikbaar met omrekeningsfactoren voor CO<sub>2</sub>-emissies. Zodra dit zogenaamde 'Measurement Protocol Energy' beschikbaar komt, is het mogelijk dat de gebruikte omrekeningsfactoren opnieuw herzien moeten worden.

Deze emissiefactoren zijn lager dan die gebruikt werden in voorgaande rapportages. Op basis van deze nieuwe factoren zijn de gegevens van voorgaande jaren herberekend, waardoor verschillen ontstaan met de cijfers in het jaarverslag over 2001.

Bronnen voor berekening CO<sub>2</sub>-emissies

- Verificatie CO<sub>2</sub>-meter voor de Stichting Face, M. Menkveld, ECN-C--01-106, oktober 2001.
- Protocol Monitoring Duurzame Energie, Novem, september 1999.
- Personenverkeer en milieu, Stichting Natuur en Milieu, I. Uitendaal & J.T.J. Fransen, augustus 2001.
- Guidelines for company reporting on greenhouse gas emissions, DEFRA (UK environmental government), maart 2001.

### Papier

Het papierverbruik wordt berekend met behulp van de volgende formule:

[papierverbruik 2002] = [voorraad kilogram papier per 01-01-2002] + [inkoop kilogram papier gedurende 2002] – [voorraad kilogram papier per 01-01-2003].